

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi v. titkár,
Körmöcbánya, Snk. intézete.

Kiadó és laptulajdonos:
a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Fesztetich-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

TARTALOM: Jubileumok. (Ákos I., Berkes J.) — A harctéren megsiketült, nagyfokban nagyothallóvá, siketnéává lett, megnémult, vagy beszédhibát szerzett katonák oktatásának tervezete. (Lett József.) — A siketnéma oktatás kiépítése (Szobolovszky István.) — Adamcsik István. (K.) — A háboru és mi. (K.) — A nemzet nevelőihez. — Vegyesek. — Mellélkelve: A siketnéma, mint a közműveltség munkása. (Klug P.)

Jubileumok.

— Ákos I., Berkes J. —

Október 31.-én töltötte be tanári és igazgatói szolgálatának 30. évét *Ákos István* kartársunk. Ennek a 30 évnek több mint a felét kifejezetten a siketnémák oktatásügyének szolgálatában töltötte el. Szolgálatának második felében sem volt teljesen távol munkakörünkől, mert mint a győgypedagógiai szaktanács tagja s mint kiküldött miniszteri biztos, állandó figyelemmel és érdeklődéssel kísérte oktatásügyünket s annak fejlődését.

Ákos kartársunk abban az időben került pályánkra, amikor oktatásügyünk intenzív és extenzív fejlettségének gyermekkorát élte. Már pályája kezdetén az a komoly elhatározás érlelődött meg a fogyatékosok ügyéért nemesen érző lelkében, hogy megismervén ez oktatásügynek bel- és külföldi állását, azok mellé sorakozik, akik dolgozni és alkotni akarnak e téren. Ebben a ténykedésében oly sokoldalú s értékes munkásságot fejtett ki, hogy méltán kiérdemelte oktatásügyünk történelmének ama lapjait, amelyen az alkotó munkások érdemei vannak feljegyezve.

Jogcímet arra, hogy már most történelmi szempontból írok Ákosról, az adott, hogy a tiszteletére rendezett kollégialis társas vacsorán ő maga jelentette ki: 30 éve letelt, nyugalomba vonul.

30 éves munkásságát történelmi szempontból méltatván, két okból nem folyamodom érzélgős s hangzatos szavakhoz. Elsősorban azért nem, mert akinek oly széles körű, eredményeiben pedig oly értékes a 30 éves szolgálata, mint az övé, annál fölöslegesek a hang-

zatos szavak; beszél ezek helyett nevéhez szorosan hozzátartozó élő alkotásainak egész sorozata. Másodsorban pedig azért tartózkodom az érzelgősségtől, mert egyénisége soha sem volt barátja a tömjénezésnek, amint hogy ő maga sem alkalmazta azt másokkal szemben sem. Mint a megtestesült tárgylagosság, mindig csak a valót tudta és ismerte el értékesnek és érdemnek. Ebben aztán élesen látó mester volt.

30 éves munkásságát méltatandó, négy gondolatot bocsatok előre: *a pontos kötelességteljesítés, az ügynek kötelességen felül való intenzív és extenzív fejlesztése, a kartársak érdekeinek önzetlen előmozdítása s végül önmagának s pályájának becslést, tiszteletet és elismerést kiérdemlő társadalmi szereplése.*

Hivatalos kötelességének teljesítésében szigorúan pontos volt. Mint igazgató, legalább ennyit mindenkitől elvárt s megkövetelt. Ha ennél többet tettek munkatársai, azt mint igazgató szíves elismeréssel honorálta, s módját ejtette annak is, hogy felettes hatóságával is honoráltassa az igazi értéket s hasznos munkásságot.

Tanítványai közé nem azért ment be, hogy egy órával ismét többet lásson maga mögött, hanem azért, hogy a tanulni vágyók tőle tanuljanak. Ilyen értelemben végzett munkájának meg is volt mindig az elismerésre méltó eredménye. Ebbeli értékességét felettes hatósága erkölcsileg többször honorálta. Ismerve tiszta és biztosan ítélő s megfigyelő képességét és szervező tehetségét, a kultuszkormány többször kiküldötte őt a külföldre a szakbeli intézmények tanulmányozására.

A legértékesebb elismerés azonban tanítványai ajkáról szállt felé. Hányszor s hány tanítványától hallottam róla ilyeneket s ehhez hasonlókat: Hálával gondolok az én kedves volt tanáromra, Ákos Istvánra, mert ő nemcsak tanárunk volt, hanem gyöngéd, megértő s szerető édesapánk.

Hivatásszeretettel s lélekkel végzett kötelességteljesítése mellett hogy még mennyit tett és dolgozott ügyünk érdekében, annak bizonyosságul álljanak itt megörökítéskép s követendő például a következők:

Komoly s alapos előtanulmányai révén már pályája kezdetén volt mondanivalója. Pedagógiai lapokban már 1881-ben látni lehetett a nevét. Több szakbeli cikket írt, sürgetvén bennük a magyar siketnéma-oktatásügy intenzív és extenzív fejlesztésének szükségességét s a kivitel módzatait.

Alig 6 évi ilyen előzetes irodalmi munkásság után mindinkább belátta, hogy egy olyan szaklapra volna szükség, amely kifejezetten a mi ügyünk szolgálatában állana. De ki vállalkozzék olyan merész gondolat megvalósítására, hogy alig 40 szakember részére lapot indítson meg!? Hisz ez még gondolatnak is merész! Ákos kartársunk erre a merészségre is vállalkozott. 1887-ben megindítja a „*Kalauz*”-t s vállalja annak szerkesztését és kiadását 1900-ig. Nem ismerem közelebbről eme vállalkozásának anyagi oldalát, de azt tudom, hogy nem szerzett belőle vagyont. De szerzett vele különösképen ügyünknek egy hathatós támaszt s segítő

társat. Ezen a téren aztán annál nagyobbak az ő érdemei, mert azt is biztosan tudom, hogy a mindvégig tartalmas szaklapot igen sokszor maga-magának kellett megírnia az első betűtől az utolsó betűig. Az edzett s szívós kitartású és okosan dolgozni tudó Ákost ez a körülmény se riasztotta vissza vállalkozásának továbbfolytatásától.

Oktatásügyünk irodalmát egyéb téren is művelte. 1891—1894-ben szerkesztette és kiadta Berkes Jánossal egyetemben „A siketnémák tárgyi és alaki nyelvoktatása“ című I—IV. oszt. tankönyvet. 1895-ben egymaga adja ki „A siketnéma-oktatás és nevelés kézikönyve“-t. (Scherer István.)

Feldolgozta ezenkívül a siketnémák oktatásügyének történelmét és irodalmát is, de ez a munkája — minthogy 1897-ben ideiglenesen nyugdíjba ment — nem került sajtó alá.

1889-ben szerkesztette és kiadta a „Váczai Hírlap“-ot. 1900-ban, mint a budapesti gyermekvédő kongresszus titkára, ő szerkeszti meg a kongresszus terjedelmes és értékes „Napló“-ját.

1909-től tevékeny részt vesz a „Magyar Gyógypedagógia“ című szaklap szerkesztésében.

Oktatásügyünk extenzív fejlesztése terén is van Ákos kartársunknak élő alkotása. A siketnémák budapesti áll. intézetének létesítése ugyanis az ő nevéhez fűződik. A 90-es években felmerült a szükségessége annak, hogy a közoktatásügyi kormány gondoskodjék a siketnéma-intézeti tanárok képzéséről, az ügy előrelátható és várható extenzív fejlesztése érdekében. Krenedits akkori váci siketnéma-intézeti igazgató javaslatára úgy oldották meg ezt a kérdést, hogy a budai „Paedagogium“-ban tartottak előadásokat a snk. életlélek- és neveléstanából, oktatásuk módszertanából s ennek történelméből és irodalmából. Ákos kartársunk értékességét semmi sem bizonyítja kézzelfoghatóbban, mint az a körülmény, hogy egy-egy oktatásügynek ezt a legfontosabb részét az ő kezébe tette le a kultuszkormány. Előadásait 1890-ben kezdte meg. Az első évben csak elméleti előadásokat tartott, de a rákövetkező évben már gyakorlóiskolát is szervezett hallgatói részére. Ebből a gyakorló-iskolából fejlődött naggyá a snk. budapesti állami intézete.

E helyen kell felemlítenem, hogy a paedagogiumbeli hallgatói közül Nagy P., Zádor E., Gácsér J., Hertilla Sz. és Szotfrid J. lettek siketnéma-intézeti tanárokká. A tanárképzésnek ez a formája azonban csak 5 évig tartott. Az 1895—1896. tanévben ugyanis újjá szervezték a tanárok képzését, a váci intézettel kapcsolatosan. Az Ákos kartársunk által szervezett és vezetett gyakorló-iskola azonban nem szűnt meg, hanem, mint már fentebb is érintettem, állami és társadalmi támogatással tovább fejlődött s lett belőle a mai budapesti áll. siketnéma-intézet. Ezenkívül egyengette az útját a mai kolozsvári és szegedi intézeteknek is. Járt s agitált továbbá hazánk több nagy városában is, ugyancsak azzal a céllal, hogy a snk. ügyének lelkes híveket szerezzen.

Sokoldalú társadalmi munkássága közül azt emelem ki első helyen, amelynek gyümölcsét s cselekvő szeretetét egyik intézetünk igen sokáig élvezte. 1894. május 4.-én az ő kezdeményezésére s agi-

tálására megalakul a „Siketnémákat gyámolító orsz. egyeslet“. Az itt kifejtett munkásságának az a legnagyobb érdeme, hogy ügyünk érdekében országosan felkeltette a philantropok érdeklődését. Ebben az egyesületben tömörült philantropok cselekvő szeretetének köszönhető, hogy a budai gyakorló-iskolából hatalmas intézet fejlődhetett ki hazánk siketnémái érdekében. Az életképes mag megteremtése, annak csiráztatása mindenesetre Ákos érdeme. S hogy később is mily szeretettel gondolt erre az intézetre, annak többször adta tanujelét. Feljegyzésre is érdemes, hogy értékes szakkönyvtárát pár évvel ezelőtt a snk. budapesti áll. intézetének adományozta.

Az általa szervezett „Szeretet“-egyesület a siketnémákon kívül a vakok és szellemileg fogyatékosok ügyét is felkarolta. Az utóbbiak megmentése érdekében is van Ákos kartársunknak élő alkotása. 1894-ben Budán intézetet szervezett. Ebből az intézetből fejlődött nagygyá a szellemileg fogyatékosok rákosszentmihályi ápoló- és nevelő-intézete.

Ez egyesületben kifejtett szervező és alkotó munkásságát is az önzetlen emberszeretet jellemzik. 15 évig volt titkára ez egyesületnek, tiszteletdíjat azonban csak titkársága utolsó egy-két évében kapott.

Az egyéb téren kifejtett társadalmi munkásságát — helyszűke miatt — csak összevontan jellemezhetem. Elismerést, tiszteletet és becsülést magasabb körökben is vívott ki magának. Mindezeknek hatását talán nem is annyira ő maga kamatoztatta a saját érdekében, mint inkább az ügy s annak munkásai.

Szándékosan hagytam utoljára azt az érdemét, amely már nem az ügynek, hanem az ügy munkásainak szól. Anyagi ellátásunk s nyugdíjügyünk rendezése szorosan kapcsolódik az ő nevéhez. Hogy mint a „Gyógytáborok I. kongresszusá“-nak elnöke mennyit tett és fáradt a köz érdekében, azt pályánk idősebbjei s fiatalabbjai egyaránt szemlélhették, mert hisz ebbeli tevékenysége a közelmúltban történt. Akkor állott az élünkre — s e tisztelet nem kereste, de az utolsó pillanatban vállalta — amikor fegyelmezett, tisztánlátó és nem csüggedő vezérre volt szükségünk. Ő mint elnök nemcsak a díszet vállalta, hanem az azzal járó fáradtságos, küzdelmes és bizony igen sokszor kellemetlen munkának az elvégzését is. A kongresszus berekesztésekor elhangzott zajos éljenzés és taps nemcsak a pillanatnak szólt. Él s élni fog az a mi emlékünkből az ő nevével szoros kapcsolatban, mindenha. De gondoskodni kívánunk arról is, hogy a jövő generáció is tudja meg, hogy volt egy kartársunk, aki nemcsak a kötelességét teljesítette híven, hanem azon felül is sokat dolgozott és fáradt az általa szolgált ügynek extenzív és intenzív fejlesztése érdekében s emellett még arra is volt ideje, hogy lelke egész melegevel, képességeinek és értékes összeköttetéseinek minden lehető kihasználásával, egyéni érdekeitől eltekintve, pusztán kollégialis szeretetből vállalja egy nagy küzdelemnek minden terhet és minden következményét.

November 6.-án, a tiszteletére rendezett társas vacsorán kartársai nagy része nem vehetett részt, mert most, ezekben a nagy

időkben, mikor igen sokan a haza szolgálatában, távol szerte vannak, nem is lehettek jelen. Érezze azonban Ákos kartársunk, hogy lélekben mind ott voltunk azzal a kívánsággal, hogy áldja meg őt mindnyájunk Istene tartós jó egészséggel, hosszú élettel, szerettei örömeire s kartársai javára. A mi biztosított szeretetünk és ragaszkodásunk hozza el őt sokszor közénk. Körünkben mindenkor meleg szeretetre és hálás tiszteletre talál.

Ákos István életrajzi adatai. Született 1861 január 8.-án Kölesden, Tolnamegyében. Gimnáziumi előtanulmányai után Sopronban járt képzőbe, ahol 1878-ban szerzett képesítő-oklevelet. Ez után 1881-ig Udvariban (Tolnamegye) volt tanító. Vácra, tanárgyakornoki minőségben 1881 szept. 22.-én került. Szakképesítő vizsgát 1883 január 27.-én tett jeles eredménnyel.

1889 I. 30.-án tanársegéddé, 1891 V. 22.-én pedig rendes tanárrá lépett elő a váci intézetnél. 1891 XI. 2.-tól 1897 I. 26.-ig a siketnémák budapesti áll. intézetének volt vezető-tanára. 1897 I. 26.-tól V. 27.-ig ismét a váci intézetnél lett tanár. 1897 V. 27.-től 1901 VI. 24.-ig ideiglenesen nyugdíjba ment. 1898 V. 20.-tól 1901 júl. 19.-ig napidíjas az állami számvevőszéknél. 1901 VI. 24.-től tanár a bpesti áll. gyógypedagógiai intézetben. 1909 VII. 8.-tól az ideges gyermekek bpesti alsó- és középfokú áll. intézetének vezető tanára. 1910 II. 11.-től a bpesti áll. gyógypedagógiai intézetnél h. igazgató.

ika.

*

December 18.-án telt be 30 esztendeje annak, hogy *Berkes János* a magyar siketnéma-oktatás ösvényére lépett. E 30 esztendőből egyharmadnál több a snk. váci intézetére esik, a többi a bpesti gyógyped. intézet igazgatására, az utóbbi 10 pedig a hazai gyógypedagógiai int.-ek szaktanácsa előadáságára. Hogy e 30 esztendőben mily nyomot hagyott a Berkes J. munkálkodása, mennyire hatott irányítása és vezetése, azt a Kultur-történet jegyzi fel. Amit a férfias de csendes; határozott, de mindenkit meghallgató és azután határozó; egy kissé magánakvaló, de azért mindenkiért dolgozó; meleg szívű és kevés beszédű; cicoma nélküli, de tiszteletparancsoló férfiú céltudatos szorgalommal, csendes eszközökkel véghezvitt. kitervelt — érdeme szerint méltatták a nagyszámban jelen lévők előtt a Ritz-szállóban dec. 18.-án Berkes J. tiszteletére tartott vacsorán felszólalók. Dr. Tóth István miniszteri titkár által a közökt. miniszter és Klebelsberg államtitkár üdvözölték az ünnepeket. A

S. T. O. E. nevében Klis Lajos ig. tb. elnök mondott köszöntőt. Mindnyájunk büszkesége lehet dr. Sarbó Arthur egy. tanár beszéde, aki meggyőzően hirdette azt az igazságot, hogy mi a békében is harcolunk a kultúra jegyében. Köszöntőt mondtak: Dr. Bielek A., Herodek K., Éltés M., Ákos I., a II. ker. gimnázium igazgatója, Schreiner F. (az ünnepekt. családjára), Török Gy., dr. Vértess J., Markovics Á., Fürj P., Dékány K. (Kecskemét). Táviratilag vagy levélben üdvözölték az összes hazai siketnéma-intézet tanári testületei és felügyelő-bizottságai, valamint számos barátja és ismerőse.

Kiterjedt ismeretsége pedig szintén elárasztotta jókívánságokkal. A beszédekre megindultan válaszolt Berkes ig., vázolván a 30 esztendő munkáját s jövő szándékait.

s—n.

A harctéren

megsiketült, nagyfokban nagyothallóvá, siketnémává lett, megnémult, vagy beszédhibát szerzett katonák oktatásának tervezete.

(Függelék.)

Rendtartás és fegyelem.

I. Cél.

A harctéren megsiketült, nagy fokban nagyothallóvá, siketnémává lett, megnémult, vagy beszédhibát szerzett katonák oktatásának célja, hogy elvesztett képességeiket újból kifejlesszük, vagy mással pótoljuk s így előbbi polgári foglalkozásuk folytatására, szükség esetén más mesterség, foglalkozás elsajátítására alkalmassá tegyük, hogy önmagukat és családjukat eltarthassák s az államot és a társadalmat a rokkant katonák e csoportjának állandó anyagi támogatásától jórészen megkíméljük.

További célja ez oktatásnak, hogy e fogvatékosokat tehetetlenségükből kiemeljük s újra emberi méltóságukhoz juttassuk.

II. Gyógyításuk, illetve oktatásuk lehetőségei.

a) A harctéren előforduló megsiketüléseket és hallási zavarokat számos ok előidézheti. Ezek az okok fizikai vagy pszichikai eredetűek lehetnek. Előidézhetik agysérülések, agyvérzés, idegsérülések, melyek esés, ütés, lövés, vagy detonációs hatások folytán következhetnek be, még pedig vagy magában a hallási központban, illetve az oda vezető idegrostokban, vagy ezek környékén, mely utóbbi esetben zavarólag hatnak azok működésére, sőt ebben teljesen meg is akadályozhatják.

Számos esetben okozhatja a középfül sérülése, vagy hülésből eredő betegségei.

Végül az agynak pszichikai okokból történt megbetegedése.

E betegségek és kóros elváltozások rendszeren még folyamatban vannak, mikor az illetők a kórházakba kerülnek. Így tehát orvosi beavatkozással esetleg még megszüntethetők és az illetők visszanyerhetik hallásukat. Azonban ha ez nem, vagy csak részben sikerült, akkor csak szakpedagógiai úton lehet rajtuk segíteni. Ez már a mi feladatunk.

Ez esetknél — esetleg már az orvosi kezelés ideje alatt — indokolt a „hallási gyakorlatok” alkalmazása, mellyel bizonyára több esetben sikerül a hallásukat fokoznunk. Emellett a *beszéd szájáról való leolvasásának elsajátításával* a hiányzó hallást jórészen pótolhatjuk náluk.

b) Hasonló körülmények, melyek egyeseknél siketséget, hallási zavarokat idéztek elő, másoknál némaságot, vagy más beszéd-beli zavarokat, vagy siketnémaságot okoznak. Különösen gyakoriak lehetnek a periferikus beszédszervek: a nyelv, a hangszalagok, a nyelvsap, vagy az ajak hűdékes állapotával, sérülés okozta merevségével, vagy kisebb-nagyobb hiányaival, a szájpaddlás, az orrgarat, a gégegarat, vagy az álkapsok elpusztulásával, megromlásával, ferdüléseivel együtt járó beszédhibák.

E bajokon is elsősorban orvosi beavatkozással próbálunk segíteni. Azonban a környéki beszédszervek és idegek hűdékesnek, illetve merevségének gyógyításánál az orvos mellett ott kellene lennie a szakpedagógusnak is. Így több esetben és gyorsabban érhetnénk el kellő eredményeket. Ki ismeri úgy a beszédszervek működését, mint mi! Az orvosnak az a feladata, hogy a hiányzó részeket operációval pótolja, az elferdüléseket kiigazítsa és a merev beszédszerveket villanyozással mozgásba hozza. Ugyanekkor mi pedig rendszeres *beszédszervi izomgyakorlatokkal segíthetnők elő a beszédszervek mozgathatóságát.*

Ha az orvosi kezelés befejeződött és a beszéd nem állt helyre, vagy a beszédszervek csak alsóbbrendű mozgási képességüket nyerték vissza, akkor a további gyakorlás, *a kiejtés újból való kifejtése* már tisztán a mi feladatunk. Tanításuk a legtöbb esetben sikerrel járhat.

III. Foglalkozásuk és előképzettségük szerinti csoportosításuk.

A siketség foka szerinti csoportosításuk ez esetben nem szükséges. A nagyothallóknak, ha már erre rá szorulnak, ép úgy meg kell tanulniok a hangbeszéd szájról való leolvasását, mint a teljesen siketeknek. És ez náluk is oly módon és oly fokozatok szerint történik, mint ezeknél. A siketnéma gyermekeknek a hallás foka szerinti csoportosítása sem a leolvasás, hanem a kiejtés és a hangzó nyelv grammatikai és tartalmi részének lassúbb, illetve gyorsabb elsajátíthatása miatt célszerű és indokolt. Inkább a műveltségük foka szerint csoportosítsuk őket. Külön tanítsuk a művelt elemet, mely leggyorsabban tanítható, azután külön az írni-olvasni tudókat és külön az analfabétákat. Ugyanis az utóbbiakat az írás és olvasásra is tanítanunk kell, ami hosszabb időt igényel. Az írni-olvasni tudókat emiatt ne tartsuk vissza a haladásban. Végül hibás beszédű siketek is lehetnek köztük. Ezeket is külön csoportban kell tanítanunk.

A beszédzavaroknál külön tanítsuk azokat, kiknél a központ bántalmi okozzák a beszédzavarokat. Ezek közül is külön a némákat, külön a pöszebeszédűeket és külön a dadogókat. Végül külön a környéki beszédzavarokat. A siketnémákat is két csoportba osztjuk, az egyikbe az írni-olvasni tudó, a másikba az analfabéta siketnémákat.

Ezek szerint a csoportosítás a következőkép alakul:

a) hallási zavaroknál:

1. művelt elem,
2. írni-olvasni tudók,
3. analfabéták,
4. hibás beszédű siketek;

b) a központi beszédzavaroknál:

5. némák,
6. pöszebeszédűek,
7. dadogók;

c) 8. környéki beszédzavarok;

d) a siketnémáknál:

9. írni-olvasni tudók;
10. analfabéták.

E csoportosítás természetesen a viszonyok szerint módosulhat.

IV. A tanítás anyaga.

a) A leolvasás tanításánál:

1. Bevezetésül: megnyugtató, az érdeklődés felkeltése.

Leolvasási előgyakorlatok: Egy-egy beszéd szerv különböző állásának megfigyelése, utánzása, lerajzolása. Váltakozó állásainak megfigyelése, utánzása. Ugyanez egyszerre két, majd több beszéd szervvel.

2. Az egyes beszédhangok leolvasása, kidomborított beszéd szervi állás mellett.

3. A beszéd szervi állások lerajzoltatása, szóval és írásban való körvonalo zása.

4. Az egyes beszédhangok leolvasása, természetes szájállás mellett.

5. Szavak, mondatok leolvasása kidomborított szájállás mellett.

6. Hangok, szavak, mondatok leolvasása természetes szájállás mellett.

7. A beszéd szervi állások lerajzoltatása, szóval és írásban való körvonalo zása.

8. A folyékony beszéd leolvasása.

9. Az analfabétáknál az írás-olvasás, majd az egyszerűbb számtani műveletek és a fogalmazás elsajátítása.

b) A központi beszédzavarok eseteinél:

Idetartozik a beszédközpont, vagy az idegvezeték bántalmai ból, sérüléseiből eredő némaság, vagy hibás kiejtés.

1. Bevezetésül: megnyugtató, az érdeklődés felkeltése.

2. Beszéd szervi izomgyakorlatok: Légzési gyakorlatok. A nyelv, az ajak, az uvola, a hangszalagok egyszerűbb mozgásának ütemszerű gyakorlása. A kiejtéshez szükséges mozgások gyakorlása. Összrendezett mozgási gyakorlatok.

3. A tiszta zöngé kifejlesztése.

4. Az egyes beszédhangok kifejlesztése.

5. A hangkapcsolások kifejlesztése, szavak kiejtése.

6. Mondatok, végül a folyékony beszéd, szabályos kiejtésének gyakorlása.

c) A környéki beszédzavarok eseteinél:

Ide sorozzuk az egy vagy több környéki beszéd szerv bénulásából eredő némaságot és hibás kiejtéseket.

1. Bevezetésül: megnyugtató, az érdeklődés felkeltése.

2. Beszédszervi izomgyakorlatok: Az egyes bénult beszéd szervek egyszerűbb mozgásának ütemszerű gyakorlása. A kiejtéshez szükséges mozgások gyakorlása. Összrendezett mozgási gyakorlatok.

3. Az egyes beszédhangok kifejlesztése, melyek kiejtésénél az illető bénult beszéd szervek is szerepelnek.

4. Szavak, mondatok, végül a folyékony beszéd szabályos kiejtése.

d) A siketnémák és a pöszebszédes siketek oktatásánál az a), b), c) alattiakat együtt tanítjuk.

V. Módszer.

A felnőtt korban megsiketült, megnémult, nagyothallóvá, hibásbeszédűvé, vagy siketnémává lett ember rendszerint lelkileg is sokat szenved, tépelődik, mert érzi, tudja, hogy legértékesebb képességeit veszítette el. Tanításuknál tehát, elsősorban arra törekedünk, hogy őket, jövőjüket illetőleg megnyugtassuk, bennük reményt keltsünk a siketnéma tanulóknál elért eredmények bemutatásával, akikhez hasonlóan ők is elsajátíthatják a leolvasást és a kiejtést. Ezzel egyúttal a tanításuk iránti érdeklődésüket is felébresztjük. Tanításuk várható eredményeiről azonban minden túlzás elkerülésével, lelkiismeretesen világosítsuk fel őket, nehogy csalódjanak benne.

Ezután áttérhetünk a leolvasás, illetve a kiejtés tanítására, a hibás kiejtések javítására.

a) *A leolvasás tanításánál:*

A siketek, a nagyothallók és a siketnémák tanulják a beszéd szájáról való leolvasását. Tanításuknál általában úgy járunk el, mint a siketnéma növendékek leolvasásra való tanításánál. Tanításuk közben azonban fejlett nyelvismeretüket, az írásban, olvasásban és az ábrázolásban való jártasságukat, esetleges hangfiziológiai elemi ismereteiket, fejlettebb logikájukat előnyösen felhasználhatjuk. Másrészt a velük való foglalkozás szüksége jobban rátereli figyelmünket a leolvasás tanításánál eddig követett eljárásaink hiányaira is.

Növendékeink többségénél ugyanis azt tapasztaljuk, hogy leolvasásuk az ismert beszédkörben sem elég gyors és biztos. Azt meg a képzés magasabb fokán is csak itt-ott gyakoroljuk, hogy a beszélőnek természetes szájjállása mellett tanulják leolvasni a beszédet. Pedig a mindennapi életben ennek vehetnék legnagyobb hasznát. Hogy a leolvasás tanítására eddig nem helyeztünk kellő súlyt, ezt

az is bizonyítja, hogy míg a siketnémák kiejtésre és beszédre való tanításának jelentékeny irodalma van, addig a leolvasás tanításának módszereivel szakkönyveink és szaklapjaink csupán egy-két cikk keretében foglalkoztak. Minden figyelmünket és törekvésünket a kiejtés és a beszédtanítás tökéletesebbé tétele foglalja le. A leolvasás pedig mintegy járuléka csak a kiejtés- és beszédtanításnak. Amennyiben ezt külön módszerekkel, külön fokozatok szerint nem fejlesztjük, hanem megelégszünk azzal, hogy növendékeink a hangok kifejlesztése és a beszéd elsajátítása közben megtanulják ezeket a mi ajkunkról jól-rosszul leolvasni. Pedig, mint mindenben, úgy a leolvasásban is tudásuk csak akkor lesz alapos, szilárd, ha kezdettől fogva láncolatosan, minden részletet tökéletesen kidolgozva, a szemet, a figyelmet, a gondolkozást hozzászoktatva, hozzá módosítva, a gyakorlatban megedzve — építjük ezt fel.

Az eddigi eljárással tehát nem elégedhetünk meg. Folytonos beszélgetés mellett huzamos idő alatt tanítványaink így is elsajátítanák a beszéd gyors és biztos leolvasását, de jól tudjuk, hogy ehhez hiányzik a gyakori alkalom és a szükséges idő. E hiányokat tehát a leolvasás *fokozatosabb és módszeresebb* tanításával pótoljuk, úgy, miként a kiejtés, továbbá a beszéd alaki és tartalmi részének tanításánál minden eszközt és eljárást felhasználni arra, hogy a kellő gyakorláshoz hiányzó alkalmakat és időt ily módon pótoljuk.

A leolvasás gyorsabb és tökéletesebb elsajátíthatásának menetét, módszereit, az itt alkalmazható gyakorlati fogásokat csak akkor tudnók a legapróbb részletekig és a sikerre való legnagyobb kilátással megállapítani, ha magunk is megtanulnánk szájról leolvasni, mert csak így tudnók megállapítani azokat a finom megkülönböztető beszédszervi alakulatokat, jegyeket, mozgásokat, melyek alapján legalább is a hangok nagyobb része természetes szájállás mellett is határozottan felismerhető, megkülönböztethető, leolvasható volna, amire aztán tanítványainkat is kellő szemlélettel, utalással, figyelmeztetéssel rávezetnők és aminek gyors és biztos felismerésében alaposan begyakorolnók. Enélkül csak a tanítás közben szerzett tapasztalatainkra, phonetikai, logikai és egyéb ismereteinkre támaszkodhatunk, ezek alapján pedig csak főbb vonásokban állapíthatjuk meg azokat az eljárásokat, melyek tanítványaink leolvasási készségét fokozhatják.

A leolvasást a következő módon és fokozatok szerint tanítsuk:

1. A leolvasásra való előkészítésül előbb egy-egy, majd két, három beszédszervvel egyszerre különböző, a kiejtésnél előforduló, jól látható mozgásokat végzünk, illetve ily állásokba helyezünk, melyeket tanítványainkkal megfigyeltetünk, utánoztatunk, a műveltebbekkel szóval is meghatároztatunk ily formán: most a nyelv hegye, most a nyelv közepe emelkedett; most a nyelv hegye érintette a foghúst, most a nyelv háta érintette a szájpadlást, stb. Majd ugyanezeket a beszédszervi állásokat folytonos váltakozásuk közben figyeltetjük meg és utánoztatjuk, hogy látásukat gyakoroljuk a beszédszervi állások gyors és pontos megfigyelésében, észrebevésében és megkülönböztetésében. E gyakorlatok közben szerzett meg-

figyeléseiket, tapasztalataikat az írni-olvasni tudókkal leiratjuk, le-
rajzoltatjuk, hogy az egyes beszédszervi állásokról szerzett kép-
zeteiket minél többször felújítsák és körvonalazzák. Ily fokozatos
gyakorlással készítjük őket elő az egyes beszédhangok leolvasására.

2. Ha a fenti gyakorlatok közben arról győződünk meg, hogy
tanítványaink e fokozatos előkészítés mellett az egyes beszédszervi
állások észrevevésében, megfigyelésében némi gyakorlatot szereztek,
a szemük kissé hozzászokott már az új feladatok végzéséhez,
akkor áttérhetünk az egyes beszédhangok leolvasásának tanítására.

Mivel a siketek és nagyothallók csupán a leolvasást tanulják,
náluk az egyes hangok tanításának sorrendje különbözni fog a si-
ketnémák tanításánál követett sorrendtől. Ezeknél nem a kiejtés
könnyűsége, hanem a beszédszervi állások jól láthatása szabja meg
a hangok tanításának sorrendjét. Általában előbb az elül képzett
hangok leolvasását tanítjuk, mivel ezek kiejtésénél a beszédszervek
állása, illetve mozgásai jól láthatók. Ezután jönnek fokozatosan a
beljebb, végül a hátul képzett hangok; a magánhangzóknál előbb a
nyiltabb, majd fokozatosan a kevésbé nyílt szájjállással kiejtett
magánhangzók.

A jól láthatás szem előtt tartásával az egyes beszédhangok
szájról való leolvasásának tanításánál a következő sorrendet követ-
jük: á, p, a, b, ó, f, o, v, ő, m, ö, l, e, t, é, d, ú, n, u, k, ü, c, ü,
sz, í, z, i, ty, j, gy, ny, ly, r, g, cs, s, zs, h.

Az egyes hangok leolvasatása előtt azok képzésének módjá-
val ismertetjük meg tanítványainkat, olyformán, mint ezt a kiejtés
tanításánál tesszük. Egy-egy hang kiejtésénél szereplő beszédszer-
vek állásait, mozgásait kellően kidomborítva, jól látható formában
bemutatjuk tükörben, képeken, rajzokban, esetleg fantomokban is.
Külön-külön mindent láttatunk, érzékeltetünk, megfigyeltetünk és
utánoztatunk. Majd egymás után annyiszor kiejtjük előttük az
illető hangot, míg a kiejtésnél látható beszédszervi állások alakjait,
a beszédszervek mozgásait megjegyzi maguknak és ezeket a hang
képzetével szorosan összekapcsolják és így le tudják olvasni a be-
szélő szájáról; előbb a mi szájunkról, majd társaik ajkairól. Majd az
illető beszédszervi állásokról alkotott képzetek további körvonalo-
zása és megrögzítése céljából megfigyeléseiket, képzeteiket szóval,
írásban és rajzban is kifejeztetjük, tévedéseiket újabb szemlélettel
kiigazítjuk. Mindezt addig gyakoroljuk, míg tanítványaink az illető
beszédszervi állásokról, illetve mozgásokról *világos képzetet* szerez-
nek és ezt jól *emlékezetükbe vésik* és ezek alapján a hangokat biz-
tosan le tudják olvasni.

Majd ugyanazt a hangot gyorsabb kiejtés mellett olvastatjuk
le, majd, amint lehet, ismert szavak hangjai közé foglaljuk és előbb
nyújtva, majd gyorsabban ejtjük ki a szót és így olvastatjuk le,
hogy tanítványaink szeme megszokja az ismert beszédszervi álláso-
kat folytonos és gyors váltakozásai közben is biztosan felismerni
és egymástól megkülönböztetni, — azaz lélektani kifejezéssel élve
— hogy az ezekről alkotott képzeik *gyors és könnyű felújításában*
kellő gyakorlatot szerezzenek. Az összes hangoknál ugyanezt mind-

addig gyakoroljuk, míg tanítványaink ezek gyors és biztos leolvasásában nagy készségre tesznek szert.

3. Mikor tanítványaink az élesen kialakított beszédszervi állással kiejtett hangok, szavak, majd mondatok leolvasásában kellő készséget szereztek, akkor lassan rávezetjük őket arra, hogy ugyan-ezeket a beszélőnek könnyed, természetes szájállása mellett olvassák le, mert a mindennapi érintkezésnél ennek veszik legtöbb hasznát. Az átmenet természetesen nem történhetik hirtelen, hanem fokozatosan. A hangok, szavak és a mondatok kiejtésénél mindig kevésbé és kevésbé domborítjuk ki a beszédszervi állásokat, míg végre rátérünk a természetes, könnyed szájállással való kiejtésre. Ily kiejtés mellett a leolvasó folyton kevesebbet és kevesebbet lát a beszédszervek helyzetéből, alakulataiból és mozgásaiból és ezek a látható részek is veszítenek élességükből, míg végre megtanulja a hangokat a kiejtésüknél szereplő egy-egy beszédszervnek, vagy csak ezek egyes részeinek többé-kevésbé elmosódott alakulataiból, mozgásaiból, vagy más velejáró jelenségekből is biztosan felismerni, vagyis a leolvasó előbbi képzeit a körülményekhez képest szűkíti.

Így például kellő gyakorlat után a természetes szájállással kiejtett magánhangzók csupán az ajak jellegzetes állásaiból is felismerhetők. E mellett a nyitottabb szájállással képezhető magánhangzóknál ezenkívül a nyelv állása is eléggé látható.

Úgyszintént a „p, b, m“ kiejtésénél az ajak, a „f, v“ kiejtésénél pedig a nyelv hegyének jellegzetes állása illetve mozgása természetes kiejtés mellett is szintén elég jól látható, észrevehető. Az egy helyen képzett hangok a beszédszervek pattanó, gyorsabb, illetve lassúbb szétválása közti csekély különbségből, a zöngés hangok és az orrhang a rezgésekből ép úgy különböztethetők meg, mint a kidomborított beszédszervi állással való kiejtésnél, csak hogy ezek felismeréséhez a leolvasónak *nagyobb készségre* van szüksége.

A beljebb képzett hangok természetes beszédszervi állással való kiejtésénél a nyelv állásának, illetve mozgásának csak kis része látható, ez se minden esetben. Ebből a nyelv állását, illetve mozgásának gyorsaságát nem lehet biztosan megállapítani, legfeljebb csak a nyelv állásának fő irányát. E hiányt azonban a legtöbb esetben kiegészítik a kiejtéssel együtt járó egyéb jelenségek. Így például a beszédszervek lassúbb, vagy pattanó szétválása közti különbségből, ami elül a fogaknál és az ajkakon is látható, kivehető, megállapítható, hogy a nyelv érintette-e a szájpadlást, vagy nem, e szerint vagy a „c, gy, k“-féle, vagy pedig a „sz, z“-féle hangok egyikét ejtette ki a beszélő. Az előbb vagy hátrább képzett hangok a nyelv állásának fő irányából, ami legtöbbször a nyelv látható részének állásából, továbbá a nyiltabb szájállásokkal való hangkapcsolásnál a nyelv mozgásának irányából, lendületéből is következtethető, a zöngés hangok, illetve az orrhang a rezgésekből különböztethetők meg. Ismételten hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a természetes szájállással való kiejtésnél mindezek felismeréséhez nagy gyakorlat, edzettebb megfigyelés szükséges.

A beszélő szájáról mindazok a hangok leolvashatók, amelyek kiejtésénél legalább egy-két jellegzetes vonás, mozgás, vagy egyéb velejáró jelenség fellelhető, mely a többi hangtól való megkülönböztetést lehetővé teszi. Amely hang kiejtésénél ilyen nem fedezhető fel, azt leolvasni nem is lehet.

Tapasztalásból tudjuk, hogy ezeknek az elmosódott, vagy csak részben látható beszédszervi állásoknak és mozgásoknak a felismerése és megkülönböztetése nagyon nehéz. Azonban azt is tudjuk, hogy fokozatos és tüzetes gyakorlás után a szem a legelmosódottabb vonásokat és a legcsekélyebb különbségeket is észreveszi, felismeri. Tanítványainknak tehát az ezek felismerésében való nagy készséget meg kell szerezniük. E célból ezeket az egyes hangok kiejtését megkülönböztető jegyeket, beszédszervi alakulatokat, mozgásokat még alaposabban és több-oldalúlag szemléltetjük és megfigyeltetjük, mint a kidomborított beszédszervi állás mellett való leolvasásánál tettük. Bemutatjuk tükörben, képeken, rajzban, esetleg fényképeken is. Lerajzoljuk és lerajzoltatjuk. Írás útján is felhívjuk a figyelmüket egyes jelenségek megfigyelésére, amit esetleg enélkül nem vennének észre. Majd ugyanazt a hangot többször kiejtjük előttük, míg a kiejtésnél látható jegyeket, mozgásokat észreveszik, megjegyzik, a hang képzetével összekapcsolják és le tudják olvasni. Majd az így szűkített képzetek még pontosabb körvonalozása és megrögzítése céljából megfigyeléseiket, képzeiteket szóval, írásban, rajzban ismételten kifejeztetjük. Mindezekkel természetesen itt is a képzetek világosságát, határozottságát akarjuk elérni.

Végül e képzetek gyors és könnyű felújíthatása céljából ugyanazokat a gyakorlatokat végeztetjük, mint fent, a kidomborított beszédszervi állás melletti leolvasás tanításánál. Ha tanítványaink a többé-kevésbé elmosódott beszédszervi állások és mozgások felismerésében, megkülönböztetésében és az ezekről alkotott képzetek felújításában kellő gyakorlatot, nagy készséget szereztek és ezeket a megfelelő hangok képzeivel szoros kapcsolatba hozták, akkor ezeket természetes kiejtés mellett is ép oly hibátlanul leolvashatják, mint a kidomborított beszédszervi állással való kiejtésnél.

Ez az egész folyamat hasonló a mi betű-ismeretünk fokozatos fejlődéséhez. Kezdő iskolás korunkban csak a jól kidomborodó iskolás írást tudtuk elolvasni, majd fokozatos gyakorlás után a legelmosódottabb vonású folyó írásokat is folyékonyan olvassuk.

A leolvasás e mechanikus részében való nagy gyakorlat képezi a jó leolvasás alapját, mert így a leolvasó folyékony beszéd közben gyorsan váltakozó beszédszervi állások és mozgások közül annyit fog fel helyesen, jól, hogy a beszéd többi részét logikája segítségével könnyen kiegészítheti.

4. Ha egyik-másik hang természetes szájállással való kiejtésénél a beszédszervek állásából nem láthatunk annyit, mennyiből az illető hang felismerhető, megkülönböztethető volna, ez esetben természetesen az illető hangot lehetetlen leolvasni. E mellett a folyékony beszéd leolvasása közben a szem még az ismert beszéd-

szervi állásokat és mozgásokat sem képes mind, illetve tökéletesen felfogni, a leolvasónak tehát e hiányokat logikája segélyével kell kiegészítenie. A logikus leolvasást azonban csak akkor kezdjük gyakorolni, mikor tanítványaink a mechanikus leolvasásban már meglehetősen készségre tettek szert, mert különben megszokják a kényelmesebb kombinálást s így a látás útján való leolvasásuk nem lesz elég alapos.

A logikus leolvasás gyakorlásánál fokozatosan rávezetjük tanítványainkat arra, hogy leolvasás közben mindazon ismereteiket, melyek a leolvasás logikus kiegészítését lehetővé teszik, erre alkalmassak, felhasználják. Ily ismeretek: a szóismeret, a szóvonzat, a képzetek szokásos társítási törvényeinek ismerete, a tartalmi ismeret útján való kikövetkeztetés, az ismert szólásformáknak emlékezetből való kiegészítése, a gesztikuláció és a mimika megfigyelése.

A leolvasás közben látás útján észrevett részek logikus kiegészítése különleges és előttük szokatlan feladat, tehát ehhez kellő gyakorlat szükséges. Mert ha egyébként ismerik is a szót, melyet le kell olvasniok, ha tudják is, hogy az mely hangokból van össze-téve, mégis a gondolkodásnak szokatlan ténykedése szükséges ahhoz, hogy például öt hangból álló szót, melyből azonban csak három hangnak megfelelő beszédszervi állást sikerült észrevenniök, felfogniok, — gyorsan teljessé egészítsék ki. A műveltebb elemnél, mely az olvasásnál is logikusan egészíti ki a szavakat, mondatokat, ez nem oly nehéz feladat, de az egyszerűbb, különösen a műveletlen elemnél ennek begyakorlása, illetve elsajátítása nagyobb nehézségekkel jár.

A kombinatív látást a következő módon fejlesztjük:

Előbb a leggyakrabban használt szavakat olvastatjuk le, illetve egészítettetjük ki. Ezek közül is előbb azokat, melyek kiejtésénél a beszédszervi állások mind könnyen észrevehetők, hogy a látás útján minél több hangot észrevegyenek és csak egyet, esetleg kettőt kelljen a logika segélyével pótolniok, kiegészíteniök. Ily szavak, szólások például: ablak, órás, káposzta, jó napot, stb. Ügyeljünk azonban arra, hogy míg csupán a látás útján való leolvasás gyakorlásánál csak oly gyorsasággal ejtjük ki a szavakat és a mondatokat, hogy tanítványaink minden hang kiejtésénél a megfelelő beszédszervi állást, illetve mozgásokat észrevehessék, a logikus leolvasás gyakorlásánál ellenben a kiejtést annyira gyorsítjuk, hogy a végbemenő beszédszervi mozgásokat mind ne foghassák fel.

Majd az oly szavak logikus kiegészítését gyakoroljuk, melyek kiejtése közben egyik beszédszervi állás kevésbbé, vagy egyáltalán nem látható. A gyakorlás későbbi fokán pedig a kiejtés gyorsaságát annyira fokozzuk, hogy ezáltal tanítványainkat mindig több és több logikus feladat megoldására kényszerítsük.

Majd a mondatok és a folyékony beszéd logikus leolvasásának gyakorlásánál a leolvasásnak a szóviszonyítás, szóképzés, szókötés, mondatviszonyítás, mondatkötés, képzettársítás, a tartalmi ismeret útján való következtetés segélyével való kiegészítését, továbbá az ismert szólásformáknak emlékezetből való kiegészítését és a mi-

mika, illetve a gesztusok megfigyelése útján való kiegészítését gyakoroljuk.

A logikust leolvasást megfelelő megfejtési gyakorlatokkal is előmozdítjuk. Például ily írásbeli feladatokat adunk: ó-ás, is-ó-a, amá- vagy, ven-é-lő; majd ilyeneket: Miv-fo-lalko-tál ma? Kiv-lakol? Vi-eel a váro . . . felejtettem a -ebembe. Akinek vagyona van, ezután — kell fizetnie. Ha — velünk, ki ellenünk! stb. Ezeket aztán tanítványainknak gyorsan ki kell egészíteniök.

Ha tanítványaink a leolvasás közben oly hibát követnek el, melyet nagyobb figyelem, nagyobb meggondolás mellett elkerülhettek volna, ez esetben szemléltetéssel és írásbeli felvilágosítással rámutatunk tévedésükre és arra a módra, mellyel ezt elkerülhettük volna. Például ha „órás“ helyett „óvás“-t olvas le, ez esetben szemléltetéssel és írás útján rávezetjük őt arra, hogy „v“ kiejtésénél a beszédszervek állása igen jól látható, tehát ezt észrevehette volna, ellenben az „r“ kiejtésénél a nyelv pergése kevésbé látható. Tehát a szót nem egészítette ki helyesen. Ugyanígy a téves viszonyításnál, képzettársításnál, szóképzésnél, szókötésnél, az ismert szólásformákra való téves visszaemlékezésnél, stb.-nél is hasonló módon járunk el.

A logikus leolvasást is addig gyakoroljuk, míg tanítványaink ebben nagy készségre tesznek szert, hasonlóan a gyakorlott olvasóhoz, ki olvasás közben szintén nem lát mindent, illetve tökéletesen, mégis hibátlanul olvassa a szöveget. Továbbá hasonlóan a hallgatóhoz, ki fogyatékosan hallja a szónokot és a nem hallott részeket logikája segítségével egészíti ki.

5. Az analfabéták az írást és az olvasást az egyes hangok, szavak, illetve mondatok leolvasásának tanításával kapcsolatban tanulják. Ezzel is fokozzuk használhatóságukat, előmozdítjuk boldogulásukat. Mikor pedig a folyékony beszéd leolvasásában némi gyakorlatot szereztek, a legegyszerűbb számtani műveletekre, a helyesírásra és az egyszerűbb fogalmazásra is tanítsuk őket.

6. A hallási gyakorlatok alkalmazása is indokolt. Ezt esetleg már az orvosi kezelés ideje alatt megkezdhetjük, ha a szakorvos ezt az illetőnél célszerűnek tartja. Többeknél talán az erősebb hanghatások ilyenkor károsan izgatják a halló központot, ezeknél az orvosi kezelés befejeztével, hosszabb pihenés után kezdhetik a hallási gyakorlatok alkalmazását. Idővel magától is javulni fog egyiknek-másiknak a hallása, ilyenkor a hallási gyakorlatok siettethetik a javulást.

(Folyt. köv.)

A siketnéma-oktatás kiépítése.

A folyó események frissebb, jobb tevékenységet követelnek minden egyes iskolától. Az iskola kénytelen azoknak eleget tenni, mert különben kiesnék a társadalmi élet kereteiből. Hogy azonban az iskolák reformja céltérő legyen, össze kell gyűjtenünk a mostani idő által felszínre vetett tényezőket. E tekintetben az itthonmaradt pedagógusokra hárulik a feladat; mert az, aki kint van a harc-téren, nem láthatja, hogy a született hatások mennyire s milyen mérvben érintik a tanuló-ifjúságot és az iskola belső életét.

Igaz, hogy a pedagógus amúgy is fokozott munkának az osztályosa; azonban ez nem lehet ok arra, hogy az eddigi munkán kívül más irányban ne dolgozzék. Készítsük tehát elő a reform tálaját! Hogy ezt megtehessük, előre meg kell figyelünk azokat a tényezőket, melyeket a jelen idő jegeccé sűrített, tömörített. Ez a megfigyelés meggyőz bennünket arról, hogy a nemzeti *öntudat*, a nemzeti érzés, a *nemzeti egység* talán sohase nyilatkozott meg oly diadalmas fölényvel, mint most. Ez a megnyilatkozás helyet kíván az iskolában is. Ebből születik majd az iskolák *belső* egysége, mely végét fogja vetni az oktatások-nevelések *végcéljában* rejlő *különbségeknek*.

Mint minden iskolának, úgy a snk. intézeteinek is részt kell venniök ebben a munkában. *Jobbá, tökéletesebbé kell tenni a sn.-oktatást.* Teljesen el kell oszlatniok azokat a *különbségeket*, melyek jelenleg a sn. és az épérzékű munkaértékében találhatók. Ezek a különbségek surlódásokat okoznak a két munkában; egyúttal elébe vágnak a nemzeti egység kialakításának. Hogy a snk. intézeteinek a munkája *fontos* munka, a jelen háborús idő is bizonyítja. A tanult snk. lépten-nyomon iparkodnak a háború okozta erőhiányokat pótolni. A sn. iparosok készítik a háború különböző eszközeit. Sőt ma már vannak sn. ifjak, akik valóságos katonai szolgálatot is teljesítenek. Tehát részesei a haza *védelmi erejének*. (Erről máskor bővebben szólok.) Ezek a tények világosan jelzik, hogy mire képes a magyar siketnéma-oktatás. Itt látják *azt a nagy különbséget, mely a tanult és a tanulatlan sn. között van.* Azonban ez a munka még *nem teljes*. A sn.-okt. fokozása még *jobbá, tökéletesebbé tenné a sn.-t.* Apasztaná azokat a *különbségeket*, melyek a sn. és az épérzékű munkájában, egyéniségében rejlenek. Ma az épérzékű a társadalmi élet és a társadalmi munka látószögéből nézve értékesebb, mint a sn. Miért? Hisz a sn. intézetek *annyi* és oly *ismeretet, tudást* nyújtanak a snk.-nak, mint az elemi iskola teljes befejezettsége nyújt az épérzékűnek. Éppen ez a baj, hogy a sn. is *csak annyit* kap, mint az épérzékű. Nincs *többlete*, amivel a *fogyatékos érzékből eredő hibákat* ellensúlyozná. Élettani tény, hogy az egyén bizonyos *tökéletességei* többé-kevésbbé *ellensúlyozzák*, avagy *eltüntetik az érzéki fogyatkozásból eredő hibákat*. A sn.-nak ezidő szerint még nincs ily tényezője, mely háttérbe szorítaná az érzéki fogyatékoságon alapuló hibákat. Emiatt nem is tud az épérzékűvel a társadalmi élet munka terén versenyezni. *Ezek a különbségek nem engedik,*

hogy a sn. a nemzeti öntudattal, a nemzeti egységgel surlódásmentesen összeolvadhasson. A sn.-oktatás mélyítése, bővítése közelebb viszi a sn.-t az érzékűhöz, a nemzeti egységhez.

Ez a művelet egyenesen létünk, fejlődésünk, biztonságunk érdeke. Kérdés, hogyan reformáljuk oktatásunkat, hogy a siketn. egyenlő értékű legyen az érzékűvel? Oktatásunk kiépítésével. Fejlesszük ki a mostani 8 osztályú sn. intézeteket 10 osztályú intézetekké. Evvel tökéletesebb, jobb tudást, gyakorlatot kap a sn., mellyel háttérbe szorítja eddigi fogyatkozásait s azokat a különbségeket, melyek közte és az érzékű között állanak. Tehát az ő lénye, ereje is beleolvad a nemzeti öntudatba, a nemzeti egységbe. Ez a reform egy más reformot is von maga után. Tudjuk, hogy a 8 osztályú sn. intézetek azonos értékűek az elemi iskolák 6. osztályával; az elemi iskola 5—6. osztálya pedig megfelel a polgári iskola I—II. osztályának; ennél fogva kívánatos, hogy az intézet 9—10. osztálya egyenlő értékű legyen a polgári iskola III—IV. osztályával. Mondanom sem kell talán, hogy ez az emelés nagyot lendít a sn. *pályaválasztásán is*. Amennyiben a snk. olyan pályákra is mehetnek, melyek a polg. isk. 4.-dik osztálya elvégzéséhez van kötve.

Az érzékű előtt nyitva áll minden pálya. Ha tanulni akar, az elemi tudáson kívül *magasabb* tudáshoz is juthat. Míg ellenben a sn.-nál a mostani oktatás mellett „lehetetlenségek“ közé tartozik a haladás. A nemzeti egység az iskolák *belső egységét jelenti*. A fogyatékos érzékűek iskoláiban most *hiába keressük ezt a belső egységet*. A vakok intézetei az 1914—1534. sz. miniszt. r. szerint egyenértékűek a 4. osztályú polgári iskolákkal. A snk. intézetei pedig az elemi iskolák fokán állanak. Hol itt az egység? Sehol. Ha a Miniszter úr szükségesnek látta a vakok intézeteit ily minőségben megreformálni, *akkor szükségesnek kell tekinteni a sn. int. szóban levő reformját is*. Ez most annál is inkább időszerű, mert ez a reform egybeesik *képzőnk reformjával*. Megjegyzem, hogy a sn. intézeteket nem lesz *nehéz* ilyen módon reformálni, mert hisz már most is sok olyat tanítunk intézeteinkben, ami a polgári iskolák tanításával egyenlő értékű.

Sőt egyes dolgainkban előbbre is vagyunk. Így pld. a *kéz ügyesség, a rajz terén* többet, jobbat produkálunk, mint a polgári iskolák. Nem kell tehát egyebet tennünk, csak *néhány tanítási tárggyal kibővíteni oktatásunkat*. Ide tartozik: az irodalomtörténet. Mely a nemzeti egység kialakításának legjobb eszköze, továbbá a költészet, a vers, mely jobbá, tisztábbá tenné a sn. *kiejtését*. Az ütem, a rím kedvező hatással van a kiejtésre. Ezeket mostanáig még nélkülözzük. A többi tanítási tárgyat csak *mélyíteni* kell. Tartsuk felszinen ezt a reformot s igyekezzünk arra, hogy ez a reform *képzőnk reformjával* együtt mielőbb dülőre jusson!

Szabolovszky István.

Adamcsik István.

A hazai siketnéma-intézeti tanárok gárdája elveszté egyik legképzettebb és legrokonszenvesebb tagját.

Adamcsik I. ama kevesek közé tartozott, akiket az igazi hivatás-szeretet szent tüze hevít s akikben megdönthetetlenül él a multak hagyományaihoz való ragaszkodás.

A magyar siketnéma-tanár valódi példányképe volt Ő. Kiterjedt tudás, alapos szakbeli képzettség, fegyelmezési művészet, szívbeli jóság: biztosíták munkája mesteri eredményét s tanítványainak ragaszkodását és szeretetét.

Adamcsik István.

Társadalmi és irodalmi téren egyaránt tiszteletet, becsülést szerzett magának s a karnak, mely büszkeséggel vallotta őt tagjának.

Haláláról legközelebbi kartársai a következő gyászjelentést adták ki:

„A siketnémák kör-möczbányai intézetének tanári testülete megrendülve, fájó érzéssel tudatja, hogy Adamcsik István tanár, élete 42., az intézetnél való áldásos működése 12. évében 1916. január hó 13-án reggel, néhány órai kínos szenvedés után Budapesten elhunyt. (Temetése 16-án Kör-möczbányán.)

Krisztusi szeretettől hevített izzó lélekkel, párját ritkító tudással nyitotta szőlásra — még halála előtti napon is — tanítvá-

nyainak néma ajakát. Az intézet valamennyi növendékét egyaránt atyailag gyámolítja. Jó szívével örömben, bánatukban velük mindig együtt érezett. Emlékét pályatársai nagyrabecsülő kegyelettel, a tanítványok hálás szeretettel őrizik.“

*

A végső tisztességadás Kör-möczbánya város társadalmának általános részvételével ment végbe.

A sírnál Kegler F. igazgató az alábbi búcsúztatót mondta: „Sebzett szívvel állunk koporsódnál Adamcsik István, ki nekünk érdemes pályatársunk, jó barátunk voltál.

Isten végezése oly megdöbbenő hirtelenséggel szakított ki Téged körünkől, hogy csak itt — az élet és halál szomorú határán — mondhatunk Néked utolsó búcsúszót.

Korai halálad nagy veszteség a mi intézetünkre, melynek úgyszólván kezdetétől fogva kiváló tagja voltál. Kiváló, mert alapos tudással, egész lélekkel s érző szívvel úgy töltöd be tisztedet, hogy méltán példányképünk valál. Aki csak egyszer is látott Téged tanítani, meggyőződött mesteri hivatottságodról. Pedig sokan láttanak! Mert Te az iskola falai közül el-kirándultál, hogy e bérces vidék városaiban láttatva munkánkat s annak eredményét: ügyünknek barátokat szerezz. S hogy ott a másik halmon a némáknak ott-honuk áll, abban Neked is jelentős részed legyen.

Te e völgyben töltöd munkás életed javarészét s mi itt — Isten szabad ege alatt — ígérjük, immár elköltöztünk nemes szellemednek, hogy nevedet áldva emlegetjük s emlékedet növendékeinkkel is hálás kegyelettel őriztetjük. Ez a munkánk könnyű lesz, mert Benned valamennyien szerető atyjukat, buzgó nevelőjüket tanulták megismerni.

Egész ember voltál! S hogy nemcsak mi, kartársaid és közelebbi barátaid tiszteltünk, becsültünk és szerettünk Téged, arra bizonyosság e nagyszámú tisztes gyülekezet, mely im utolsó úton elkísért.

Általam küldi Néked utolsó üdvözlését a S. T. O. E., melynek hűséges tagja voltál és a budapesti áll. sn. intézet tanár-testülete, hol szintén számos barátot szereztél.

Nyugodjál csendesen kedves Barátunk! Édesítse meg álmodat, amiért oly izzó lélekkel dolgoztál, érette szóval s tolladnak varázslatos erejével is közremunkáltál: a magyar siketnéma-oktatástügy felvirágozása. Isten veled!”

*

Életrajzi adatok: Szül. 1874. dec. 26. (Trsztena, Árva vm.). Végzett tanulmányai: Az Üdvözítőről elnevezett Szent Ferenc rendjében 2 évi bölcsészeti és 2 és fél évi theologiai tanfolyam (a rend komisszáriusa); elemi népiskolai tanítói oklevél (Losonc, 1898. jún. 26.); szakképesítés (1905. jún. 21.).

Pályánkra lépése előtt tanítói állást viselt: a jászfényszarui rk. isk.-nál 1897. jan. 6—1898. okt. 1.-ig; a zalakoppányi áll. s. közs. isk.-nál 1898. okt. 1—1903. szept. 1.-ig (jkvi elismerés). 1903. szept. 1.-től Vác, snk. kir. orsz. intézete I. éves hallgató. 1904. szept. 1.-től haláláig snk. körmöczbányai intézete. Ugyanez idő alatt az intézet felügyelő-bizottságának jegyzője s éveken át a Snk.-at gyámolító egyesület pénztárosa. Eredeti, önálló felfogással alapítá s vezeté a növendékek Ifjúsági Körét s szerkeszté annak lapját (Intézeti Ujság). (Vö. M. S. O. XV. évf. 176. és 189. l.) A Siketnémák Képes Lapja, a Siketnémák Közlönye, a M. S. O. és a Barsi Ellenőr c. lapoknak rendes munkatársa s a körmöczbányai kaszinó titkára volt.

K.

A háború és mi.

— Ötödik közlemény. Egy képpel. —

Gyűjtsük s jegyezzük fel emlékül s emlékeztetőül, a jövő számára tanulságul azokat az adatokat, melyek státusunk tagjainak a mostani nagy időkben való szereplésére vonatkoznak, intézeteink s növendékeink életébe világítanak.

*

Vác, siketnémák kir. orsz. intézete. 1. Szotfrid József honv. min. rendelettel a népf. szolgálat alól bizonytalan időre felmentetett: okt. hó 15.-én állását elfoglalta. — Felmentettek, mint segédszolgálatos közös hadseregbeli katonák: Vas István, szkv. (Pozsonyi kat. par. automobil szakosztály irlonka); Györgyfy szkv. (kassai kat. par. irlonka). A nevezettek állásukat elfoglalták. Felmentés előtt áll Krupa Pál, a 38. gy. e. őrv. tart. kórház irlonka. Rövid időn belül állását ő is elfoglalhatja.

Katonai szolgálatot teljesítenek: Szentgyörgyi Gusztáv hadapród 314.-dik honv. gy.-ezrednél 5. század. Legutóbb Gyimesközéplakon (Csíkm) volt. Schaeffer Mátyás tiszti vizsgát tett. Temesváron van. Hallomásunk szerint harcéterre van készülöben.

Mayer András Balassagyarmaton szolgál ezredénél szakaszvezetői rangban. Szép József, mint a váci Vöröskereszt-Egyesület titkára, a váci Vörös-Kereszt egyesületénél teljesít szolgálatot.

A 43—50 évesek sorozásán beváltak Borbély Sándor igazgató és Válek János. Honv. min. rendelettel bizonytalan időre mindaketten felmentettek. Pótsorozáson alkalmasaknak találtattak: Zázvorszky Árpád és Gogola Aladár. Felmentésük folyamatban van.

A váci intézetnél 182 növendékkel szept. 1.-én megkezdődtek a tanítások. A tanítások nehéz körülmények között indultak meg: a felmentettek megérkezése után valamit javulni fog a helyzet. Négy osztály tanítása így is az összevonás és óratöbblet adás rendszerével oldott meg. Január 1.-éig a rajz- és női kézimunka oktatás is — a rajztanár és a kézimunka tanítónő szabadságolása következtében szintén helyettesítésekkel oldottak meg. A slöjdtanítás szünetel. A testület tagjai a helyettesítéseket önkényt, díjtalanul végzik. Az igazgató a hivatalos és egyéb köteles dolgain kívül a VIII. osztályt önkényt tanítja heti 12 órában. A testület egyes tagjainak heti óra száma 22—24—26.

Izr. snk. orsz. int. A hitközség kérésére a hadvezetőség az intézetet ama kórházak közé sorozta, melyeket elsősorban fog kiüríteni. Ferenc Szalvátor kir. herceg Ő Fensége a Vöröskereszt tiszti jelvényével tüntette ki dr. Deutsch E. kórházparancsnokot. A kórházat a honv. min. tartja fenn. A sebesültek kényelméről, szórakozásáról és sok szükségletéről — Tolnai I. B. ig. irányításával — hölgybizotts. gondoskodik, mely 1914. okt. 1.-től 1915. decemberig 26.000 K-nál többet gyűjtött (A karácsonyfára külön 2000 K-n felül.).

1. Kanizsai D. tizedes (Nagyszombat, tartalék-kórház). 2. Salgó E. tiszti vizsgát tett s mint tizedes az é. harcéteren több ütközetben részt vett s megbetegedett (Reichenberg. Laurenzberg 1.). 3. Kardos I. tüzér

előbb a szerbek ellen harcolt s most északon van. 4. Herzka G. a hitközs. polg. iskolájánál tanít; 1915. szept.-ben a 43—50 évesek szemlélén bevált; felmentését kérték. 5. Rózsa E. a vkm.-től ideigl. szolg.-ra a budapesti áll. sn. intézetéhez rendeltetett s ezért a katonai szolgálat alól ideigl. felmentést kapott. — Tolnai ig. felesége mint hölgybizottsági tag kitüntetést kapott. Pál fiuk egy évi harc után fogságba esett, Szibériában van.

Aradi áll. s. sn. int. Varga R. felmentési ügye folyamatban van. (XII. 10.) — Eliás ig. János nevű vadász főhadn. fia az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért megkapta a Signum Laudist. Szerbiában van. Egy ideig az ott operáló német hadsereg főparancsnokságához is be volt osztva.

Kolozsvári áll. s. sn. int. 1. Kabán J. szkv. (Nagyszeben, Franziskaner Gasse, Ferencrendiek házfőnöksége). 2. Ürmösi J. tizedes, beteg, 62. gy. e. (Marosvásárhely, hadikórház). 3. Nagy L. kadet az é. hártéren tüdőcsúchurrot szerzett. Több kórházban feküdt. (51. gy. e. Gyulafehérvár). 7. Kiss J. okt. 1.-én zászlóssá lett. A Stry-menti harcokban megsebesült. Újra ezredénél van. (32. honv. gy. e. Deés.)

Snk. budapesti áll. int. Istenes K. a tényleges katonai szolgálat alól felmentetett, de némely alaki hibák miatt a felmentési rendeletét helyesbítésre fel kellett terjeszteni, így még az int.-ben nem foglalta el állását, de annál többet dolgozik az István-úti hadikórházban a megsebesült és beszédhibás katonák javára. Michels és Bründl kartársainkról újabb értesítés nem érkezett. Simon Józsefet a H. M. 1915. évi okt. 31.-i 298378. sz. rendeletére, mint helyi alkalmazású tanár, a nem tényleges viszonyba visszahelyezte, szabadságoltatott és így működését az int.-ben nov. 20.-án meg is kezdte. Dr. Bihari K. és Bárczi G. szabadságolási ügye is folyamatban van. A népf. bemutató szemlén alkalmasnak talált Váradi Zs. és az intézetnél önként jelentkezésre alkalmazott Rózsa E. a tényleges szolgálat alól felmentetett. Szabady G. és Hochrein L. eddigi katonai szolgálatukban és beosztásukban vannak. (Görzben találkoztak.) Mindkettőjük élvezett egy kis szabadságot, mit családjuk és kartársaik meglátogatására használtak fel. Igen jól esett őket látni. Puha L., Zemkó P., Lázár Pál, Pető F., Derbesz B. és Simon J. a fokozott követelményeknek megfelelően 26—28 órában tanítanak minden mellékdíjazás nélkül. Klis L. ig. Lala fia már harmadszor van a fronton. Böven kiveszi a részét az olasz hártér minden rettenetéből. Lelki erejénél csak testi ereje nagyobb. Szülőihez írott levelében említi, hogy javában napkúráznak is a . . . havon. (1915. nov. 23.-án — többek közt — így ír: Változatlanul jól érezzük magunkat lelkes, bizakodó hangulatban. Az Alpeselek havas hátán vigyázunk olasz sógorunkra, hogy egy lépést se tegyen előre. Nem is fog. Ez bizonyos.) (1. tirolai császári vadászezred, 10. század, gr. Lamberg-állás, tábori posta 601.) — Az int. karácsonyfa-ünnepélye dec. 22.-én volt szerény keretek között, de bő felruházzal, aminek lehetővé tétele Derbesz B. kartárs munkája. Sn.

A snk. szegedi áll. s. intézetében 103 rendes és 14 foglalkoztatóbeli, összesen 117 növendék nyer oktatást 7 osztályban, illetőleg csoportban. A testület tagjai közül Gábor L., Milassin Gy. és Plichta B. a katonai szolgálat alól felmentettek s november 15.-én meg is kezdték működé-

süket az intézetnél. — A testület katonai szolgálatot teljesítő tagjai közül: 1. Ábrahám J., ki az olasz határára menekült, Brassóban levő ezredéhez ment felülvizsgálatra. 2. Gyovay D. J. 1915. márc. 19.-e óta orosz hadifogoly (címét l. előbbi számban) jól van. Legutóbbi levelében elrejtetten írja, hogy az ott levő hadifogoly magyarországi szerbek orosz zászló alá esküdtek. 3. Kákonyi S. címe: Militär Arb. Abt. V/38. Geniestabsgruppe Hptm. Eberhard, Tábori posta 312. 4. Láng I. 6 heti szabadságot kapott, melyet Szegeden tölt el. 5. Schnitzl G. Zugführer, Infant. Bataillon I/61. Tposta 319. 6. Szabados Ö. szabadságoltatott. — Az új hadikölcsönből 1000 K-t jegyeztek. Dec. 22.-én tartották meg a karácsonyfa-ünnepet — tekintettel a mostani viszonyokra — szűk házikörben. A növények megajándékozására számos adomány érkezett. — Az intézet egy részében elhelyezett katonák részére dec. 24.-én az intézet tanári testülete karácsonyfa-ünnepet rendezett. E célra a testület tekintélyes összeget adott össze s 112 katonát örvendeztetett meg cigarettával, kaláccsal és sörrel. Az ünnepségen a Himnusz eléneklése után a testület nevében Plichta B. ünnepi beszédet mondott, a katonák háláját pedig Szandovich J. hadapródjelölt tolmácsolta. — Ujévi üdvözlések megváltása címén Klug P. igazgató a hadbavonultak családjait segélyező szegedi bizottságnak megfelelő adományt küldött. — Szegeden katonai szolgálatot teljesít Hajdú L. hajdudorogi illetőségű 30 éves sn. tímár, ki a kolozsvári intézetben végzett 6 osztályt, teljesen siket s már családos. Október 18.-án vonult be behívás folytán a cs. és kir. 13. sz. hadtápműhelyhez Szegedre s itt mint katonai munkás heti 8 kor. 90 fill. zsoldot kap. Teljesen katonai fegyelem alatt áll és a rendes legénységi egyenruhát viseli.

Snk. áll. s. intézete Kaposvár. Hősi halált halt Pető János kartársunkról pótlólag közlöm, hogy a Zlota—Lipa front áttörésénél akkor érte a gépfegyver-golyó, amikor — mint parancsnok-helyettes — a századot rohamra vezette. A szanitécek nem temethették el, mert a győztesen előrehaladó csapattal kellett menniök. Polgári emberek közös sírba tették nyugalomra. Elestéről dr. Lederer László tart. őrm. és Saaghy Sándor bácsordasi tanító, örvezető értesíték édesatyját (Pető Lajos baranyahidasi ev. tanító), ki-nek, mint megható levélben írja, „csak az ad némi vigasztalást, hogy a hazáért áldozta ifjú, reményteljes életét.“ — Jávör Gy. Balassagyarmat (Beresényi-u. 9.).

A snk. jolsvai áll. s. int. szept. 14.-én megnyílt. Emmer I. új igazgató még nem foglalta el állását, mert katona (é. harc.). Helyettesse:

Pető János.

Varga B., Solymos S. mint a helyi Vöröskereszt titkára, tanításon kívül a kórházak irodai ügyeit intézi. — Piroška K. szkv. (orosz fogságban) címe a régi. — Rieger Gy. tizedes 20. honv. hadbiztosság. Tábori posta 14. — Juhász Zoltán önk. tizedes (k. u. k. Bes. Komp. 9/IV. Tábori posta IV/224.). — Miskey K. önk. tolmácsként Galiciában jár. (Kriegsgefangenen Arb. Abt. 612. Tábori p. 201.)

Snk. egri áll. s. int. Varsányi F. és Sturm J. orosz fogságban vannak (Kansk), egy szobában laknak. — Dankó I. Szibéria, Csita. — Uj-évi üdvözetek megváltása címén Mlinkó I. ig. a hadbavonultak sn. gyermekeinek felruházására 10 K-t adott. — Az intézetben jelenleg öt osztály van. I., III., IV., V. és VI. o. Az első négyet egy-egy ember tanítja, a VI. o.-t pedig váltakozó rendszerrel. A VI. o. felsőbb rendeletre csak dec. 1.-re hivatott be. Az intézet dec. 15.-től a karácsonyi szünet végéig járvány miatt be volt zárva.

Snk. áll. s. int. Debrecen. 1. Veres L. hadapród Szerbiában járt (Cacak, nov. 26.). — 2. Palatinus K. népf. zászlós, Nagytétény. — 3. Kunsch F. cs. kir. 66. gye. II. pótszázad, Tótsóvár, Eperjes mellett. — Az intézet a f. tanévben a várostól 6080, az államtól 6000 K segélyt kap. — A siketnémákat gyámolító Debreceni egyesület megfestette elnökének, Domahidy Elmér főispánnak arcképét.

Snk. áll. s. int. Körmöcbánya. 1. Hribik A. főhadn. (Fest. Art. Reg. No. 5. 15 cm. Hb. Btt. V. Via Teodo, Bocche di Cattaro). — 2. Molnár A. 1916. január hó 26.-i értesítés szerint szabadságoltatott. — 3. Pongrácz M. (k. u. k. M. a. a. 5/101. Geniestabsgruppe Oberst. Ritter von Brunner. Feldpost 602). — 4. Szász J. Kadettaspirant, I. Reg. 71. III. Marschkomp. 18. Barn. — 5. Ivanovits Oszkár (év. hitokt.) Korp. 2. Armee-kommando. Tp. 108. — Rendek J. (intézeti szolgáló) orosz fogságba jutott (Rasdolube b. Wladiwostok, 10. Rotte.) — Sz. Szabó L. mint segédszolgálatos 1915. november 8.-án szabadságoltatott. Betegség miatt intézeti állását 1916. január 2.-án foglalta el. — A vkm. elrendelte az intézet kórházul használt részének 1916. jan. végéig való visszaadását. — Dec. 22.-én karácsonyfa-ünnepet rendeztek.

Snk. áll. s. intézete Sopron. 1. Faragó B. dec. végén betegen a pozsonyi ev. lyceumba került. Itt érte a hadnagyi kinevezés. Okt. 18.-án közli: Egy gránát megsiketített 2 honvédet. — 2. Csák S. okt. 24.-én Pilsenben volt (48. gye. IV. telefon-csapat). — 3. László G.-tól jan. 7.-én érkező egy lap a M. S. O. szerkesztőjéhez (kelt 1915. XI. 16.). Irja, hogy az első ravaruszkai csatában (1914. szept. 7.) súlyosan sebesülve fogságba jutott. Bródi, Kiev, Mosakva kórházai után Isimbe került. Mostani címe: Berezovka, Transbajkal, 3. Bat. 1. Rote. — 4. Takács Gy. Nagyszombatban segédszolgálatos. — 5. Vas, mint rokkant, jan. 22.-én elbocsátatott. — 6. Maár J. novemberben besoroztatott. — 7. Hobler R. felmentetett. — Dec. 14.-én volt I. o. (24. nov.), III. (23), IV. (17), V. (10), VI. (11). Az igazgatón kívül tanít heti 25 órán: Hobler, Maár, Kun és Vas. Mellékórák: 4 rk., 2 ág. h. ev., 1 izr. hittan, 5 női km. és 8 rajzóra.

Snk. áll. s. int. Ungvár. Schulman A. a katonai szolgálat alól felmentetvén, nov. 14.-én elfoglalta igazgatói állását. A tanítást az I—II.

osztállyal nov. 15.-én kezdték meg, a III—IV. osztállyal pedig nov. 26.-án. A növendéklétszám e 4 osztályban 53. A II. és III. oszt. összevont. Az igazgatón kívül Fáklya K. és Gyömörey A. tanít. Az intézet helyiségeit aug. 25.-én az ott állomásozó cs. és kir. 67. gye. foglalta le pótkeretzászlóalja részére. Három helyisége maradt az intézetnek, ötöt pedig a közelében béreltek. Igen szűken vannak. Az ellátás internátusos alapon történik, ami nagy gondot okoz a drágaság miatt. A bevételi források apadnak, mert a körzet vármegyéit ellenség dúlta fel, a községek maguk is támogatásra szorulnak, a társadalom maga is nagyon igénybe van véve a jótékonyság terén. — 1. Tóth Á. orosz hadifogságban van 4 ismerősével, köztük egy orvos. Jól van, de pénz nélkül. (Samarkand, Turkesztán.) — 2. Tamás I. 38. gye., 8. szd., 1. sz. Tp. 111. és 3. Gáspár Á. 66. gye. Lastr. Abt. Tp. 217. — 4. Zsembay F., aki Lublin alatt tifuszbba esett, azóta felgyógyult, jelenleg a kassai honvéderületi hadbiztosságnál teljesít szolgálatot. — Dec. 14.-én írja Sch. ig.: „Ma kaptam Michels Fülöptől, fivére útján, levelet. Részvétét fejezte ki benne Sándor Szilveszter kartársam hősi halála felett és kér, írjak neki.“

Vakok bpesti kir. intézete. Berinza J. Losoncon, a tart. tisztí iskolában volt. A vizgát jól kiállotta (62 közül ő lett a 3.). Most szakaszvezető (1915. nov. 5.). — Müller R. int. hangolómester Tyumenből (Tobolszk kormányzóság) írt a feleségének. Persze jól van. — Herodek K. ig.-t a minisztériumból 1915. okt. 31.-ével visszarendelték. Miután elhátartázták, hogy az intézetet eredeti rendeltetésének visszaadják, a Biztosító Intézetek Hadikórháza 1915. szept. végével kénytelen volt onnan kiköltözködni. Most (nov. 17.) az int. igazgatója a növendékek behívását készíti elő s az intézet eedeti alakjába való visszaállításáról, valamint rendbehozataláról gondoskodik. Az intézet egy része — az óvó épülete teljesen, a főépületnek alagsora pedig — a háborúban megvakult katonák jelenlegi otthona, amelybe a Gödöllőn nyaraló „Iparművészeti isk. hadikórházá“nak vakok osztálya (az említett hadikórháztól most már teljesen elválva) ezen cím alatt: „M. Kir. Rokkantügyi Hivatal Vakok Intézete“ be is költözködött 1915. nov. 4.-én. Igazgatója: Czakó E. dr., katonai parancsnoka: Bielek A. dr. fh., tanárai: Kirschenheuter F. az okt. vezetője, műhelyfőnök, Iván J. és Lengyel Gy., kit a V. K. M. úr 1915. szept. 15.-ével a bpesti áll. kiegészítő isk.-tól iderendelt. A megvakult katonák mostani létszáma: 85. — Tóth Z. okt. kezdete óta a Rokkantügyi Hivatalhoz van kirendelve és okt. vége óta ez okból a megvakult katonák oktatása alól felmentve. Ő volt július eleje óta (a masszálas tanulása miatt Gödöllőre ki nem hozott) 4 katonának oktatója a Révészutcai hadikórházban. A többi kartárs a régebbi körében működik.

Vakok kolozsvári áll. s. orsz. int. Szirt J. jelenleg is segédszolgálatot teljesít Pozsonyban. Müller L. és Sohannen P. ig. már régebben, Kolumbán Károly újabban (az 50-esek közt) nyert mentesítést. — A tanévet rendes időben nyitották meg, rendes létszámmal, hat tanár helyett azonban csak hárman tanítanak heti 30—32 órában. — A szíves tudósító megjegyzi: „egy öl fa jelenleg 100 korona (szállítással és felvágással 120—125 koronára megy föl), a tej literje 56 fillér volna, ha kapnánk. Mi itthonlevők is kivesszük tehát részünket a háborúból.“

A vakok eperjesi intézetében a háború kezdetétől egészségügyi ka-

tonák és sorozóbizottság tanyázott 1915. aug. végéig. Egy évi szünet után a tanítás 1915. szept. 15.-én újra megkezdődött.

Bpesti áll. gyped.-i int. Szabó K. az önkéntesi vizsga után Egerbe került. (A tiszti vizsgája a legjobb volt.) Okt. 15.-én mint hadapród a IV. fogolykísérő századhoz jutott Esztergomba. — Berkes ig. János fia a legutóbbi pótszemplén besoroztatott. (29. honv. gye. e. é. önk.)

A siketnémákat foglalkoztató váci ipari tanműhely növendékei a hadseregnek ágyuműszer-szekrényeket s csákánynyeleket készítenek.

Borosjenői gyped.-i int. A tanévet rendes időben kezdték meg, 122 növendékekkel. Tanárok: Csapóné Pollner M., Medgyesi J., Bessenyei E., Berényi F. és Bertók I. A felügyelő-tan. Medgyesi J. betegség címén jan. 1-ig szabadságot, Bertók I. A., a nov.-i népfőlkelői pótszemplén alkalmasnak talált népfőlkelő, bevonult. Így jelenleg 3-an tanítanak. A hadbavonult kartársak közül Csapó Gy. igazgató mint népfőlkelő őrmester a szegedi kerületi parancsnokságnál szolgál. Leopold R., mint a gépfegyver-oszttag zászlósa, ismét a harc téren van. Az orosz fogságban lévő Taschról 4 hónap óta semmi hír. — A testület tagjai a 2. és 3. hadi-
kölesönre 3000 koronát jegyezték.

Bpesti áll. kisegítő-isk. Az egész nyári szünidő alatt foglalkoztunk növendékeink egy részével. Vagy 40-en kérték, hogy a nyári szünidő alatt bejárhassanak az iskolába. A testület 2 részre oszlott: júliusban Éltes M. igazgató, Halenkovics F., Pápay M. és Szabó I., augusztusban Káplán Gy., Kelemen I., Lengyel Gy. és Skultéty L. foglalkozott velük. A foglalkozás reggel $\frac{1}{2}$ 8 órától délutáni 5 óráig tartott s iskolai feladatok ismétléséből, játékból, kirándulásból állott. A növendékek ebédet is kaptak az iskolában. A kiszabott időből a felügyelő testületi tagokra naponként $2\frac{1}{4}$ óra, aki reggel elsőnek jött be, arra $2\frac{3}{4}$ óra esett. Aug. közepén Káplánt elrendelték iskolánktól a rokkantügyi hivatalhoz, de szept. végén visszajött. Lengyelt pedig szept. 16.-án rendelték el a vak katonák intézetéhez. A tanítást, az iskola tisztogatásának elhúzódása miatt, csak szept. 13.-án kezdtük meg. A második háborús tanév ugyan-csak nehéz feladatok elé állította iskolánkat: a szülők megrohantak bennünket, tanerő pedig nem volt. Kénytelenek voltunk a tanítást a női kézimunka-tanítónő és a napközi otthon egyik felügyelőnőjének bevonásával megoldani. Osztályaink a következőképen oszlanak meg: I. oszt. 17 növ. (of. Skultéty), II. oszt. 24 növ. (of. Éltes-Szabó), III. oszt. 24 növ. (of. Éltes-Pápay), IV. a) oszt. 16 növ. (of. Kelemen), IV. b) oszt. 18 növ. (of. Halenkovics), V—VI. oszt. 20 növ. (of. Lengyel, utóbb Káplán). Óratöbblet nincs. A továbbképzőn (iparost. és házt. isk.-ban) 2 fiú- és 1 leány-évfolyamunk van. — A hadbavonult kartársak közül Frey J. tizedessé lépett elő s mint számvivő altisztet osztották be az egyik gépfegyver-osztaghoz. Az é. harc téren van s kedves, emelkedett hangú levelekben számolgat be élményeiről. (Inf. R. Nr. 44. M. G. A. Nr. I. Tp. 90.) — Zsenaty Dezsőt egészségügyi altisztté nevezték ki. Nov. elején itthon járt, sok érdekes epizódot beszélt el harc téri élményeiről. Nagy öröm várta Zsenaty: 3 hónapos kis lányát most látta először. Visszautazta alkalmával azonban nem tért be az iskolába. (Címe: 301. h. gye. 408. zsl. Tp. 126. Segélyhely.) — Vollmann J. Temesvárt van régi helyén, mint fordító. Önkéntesi jogát kérte. Valószínűleg más

beosztást kapnak mostanában, ha a 43—50 évesek bevonulnak. Nov. elején ő is itthon volt 3 napra. — Ungermann J. most sűrűbben ír, általában amiatt panaszkodik, hogy nagy hidegek vannak s hogy nincs kellő felszerelésük. Címe még mindig a régi (Kansk, Sibirien, 4. Rote). — Sziván J. iskolaszolga június óta itthon van a lábadozóban. — 1915. XII/10. Éltes.

Gyógypedagógiai tanárképző. 1. Keményffy Károly okt. közepén egy előnyomulás után zászlóssá lett. Megkapta a II. és az I. o. nagy ezüst vitézségi érmet is. (24. honv. gye. 7. század. Tposta 23.) — 2. Meixner Mátyás három kitüntetést kapott már. Nagy ezüst, kis ezüst és bronz vitézségi érmet. Nov.-ben könnyű sebesüléssel hazajött, de azóta már ismét bevonult a pótzászlóaljához, mely jelenleg (916. I. 13.) Karánsebesen van. — 3. Gurszky Ernőt a legutóbb tartott népfelkelői bemutató pótsemlén besorozták. (Felmentetett.) — 4. Pánczél Imre okt. elején Daruvár fürdőn üdült, ahonnan nov. 12.-én Trencséntepliere került (ahol — mint írja — kb. 2500 katona keres gyógyulást.) Címe: Bellevue-szálló, földsz. 9. — 5. Haider Géza sok viszontagságon ment át. Mint egyik barátjához írja: „1914. szeptember óta állok a nagy színmű deszkáin.“ Ugyanott aggódva kérdi: „Mi lesz a jövőnkkel? Ha valamiről tájékozva vagy, írj körülményesen. Elveszett-e az idő nyugdíj és egyéb tekintetekben?“ (Zgsf. H. G. Korptrain-Kommando Fmlt. Hoffmann Feldpost 17.) — 6. Szlavkovszki Endre jún. 16.-án olasz fogságba esett. Címe: Sz. E. Kadetto, prigioniero di guera Comando Fortezza Vinadio Piemonte. (Cuneo) Italia. Magyarul lehet neki írni.

„A Cházár-Otthonról az elmúlófélben levő év végén nincs sok jelenteni való. Igyekeztünk a mostoha viszonyok miatt a lehető legszűkebbre szabni a kiadásokat, a tagok közül számosan nem tudtak megfelelni tagsági kötelezettségeiknek többféle ok, mint pl. munkanélküliség, drágaság stb. miatt. Ezért az Otthon elnökségének a lefolyt évben legfőbb gondja volt az Otthon pénzügyi egyensúlyának fentartása. Hogy az Otthon fejlődik, azt az a tény is igazolja, hogy dacára a nehéz viszonyoknak, 1915-ben számos új tag lépett be közénk. Kb. 23. Ez igen jelentékeny szám a sorstársak nagy közömbössége mellett. Viszont a sok új belépés felett érzett örömünket lerontja némileg az, hogy sok tag elmarad közülünk. Ennek dacára Otthonunk fejlődik szépen. — Az Otthon kebelében Weinberger Károly kezdésére jótékony célú asztaltársaság alakult, mely a szegény tagok gyermekeinek felruházását tűzte ki céljául. A sorstársak, bár maguk is küzdenek a létért, mégis jószívról téve bizonyosságot, annyi pénzt adtak össze, hogy dec. 8.-án szép ünnep keretében 10 gyermeket ruházhattak fel. A szép és humánus eszmét ezután is felkaroljuk s ez akciót jövőre is folytatjuk. — A hadikölcsönre az Otthon jegyzett először 18.500 K-t, a II. hadikölcsönre pedig 1500 K-t, így az Otthon birtokában 20 ezer K névértékű zárolt hadikölcsönkötvény van, melyet a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Rákóczi-uti fiókja kezel. Ez értékpapirokon kívül az Otthonnak még 1000 K-án felüli értékben vannak kötvényei és sorsjegyei. Készpénze kb. 2000 korona. A legszigorúbb pénztárkezelési renddel igyekszünk a tagok és a nem tag sorstársak bizalmát megtartani, illetve megnyerni az Otthon számára. — Foglalkozik az elnökség — közeledve az Otthon fennállásának 10.

évéhez — a rokkant- és nyugdíj-szabályzat elkészítésének tervével is, melynek életbelépte azonban feltételezi az Otthonnak pénzügyileg való még nagyobb megerősödését, hogy az igényeknek megfelelhessen. Ezenkívül érdemes elnökünk, Endlich József — ki már 1888. óta áll élünkön — számos más, a tagok javát célzó intézkedést tett. — Mint szép és a szegény sorstársakra nézve kedves dolgot, mely őket kedvezően tünteti fel, megemlítjük, hogy az Otthon kebelében takarékpénztár működik, melybe a tagok tetszés szerint fizethetnek be hetenként 1—5 K összeget s szükség esetén kölcsönt vehetnek fel. E takarékpénztár karácsony előtt fizette ki a tagok 1915. évi megtakarított pénzét, kb. 2350 koronát. A takarékpénztárt a lefolyt évben az Otthon titkára kezelte. — Megemlítendőnek tartjuk végül, hogy számos tagtársunknak kenyeret, munkát szerzett az Otthon.“ (T. M.)

K.

A nemzet nevelőjéhez.

Az 1914—5. iskolai évben egyes iskolák és egyes nevelők sokat tettek arra, hogy nevelésünk a mostani korszakhoz alkalmazkodjék. Ez a törekvés azonban nem volt általános és nem volt közös a vezető gondolata sem. A Magyar Paedagógiai Társaság ezért fordul most e sorokkal a nemzet minden nevelőjéhez. Minél tovább folyik a háború, annál szükségesebbnek látja, hogy mindenféle és minden egyes iskolában egyaránt iparkodjunk tudatosakká tenni mai céljainkat, mert csak ily módon jöhet létre ebben a részben is az egész köznevelés egybehangzó szelleme, és csak így lesz lehetséges a köznevelést mindnyájunk együttes törekvésével belekapcsolni a nemzetül való megállásunkért és teljesebb kifejlésünkért folyó erőfeszítésbe.

A nemzet érdeke nemcsak az erő kifejtését, hanem fokozását is kívánja. A nemzet ereje azon fordul meg, hogy mindenki a legjobban, a mai helyzethez leginkább illően cselekszik-e; megtörténik-e minden avégre, hogy a nemzet sokféle alkotó eleme között az összetartozás érzése meg ne lazuljon, minden embernek az ereje teljesen érvényesüljön, a közös feladatokat mindenki felismerje s azokból a reá jutó részt becsülettel elvégezni tudja és akarja. Enélkül a nemzetnek lehetetlen a növekvő áldozatokat mindvégig hordoznia, boldogulásának újabb meg újabb követelményeit teljesítenie, a jövő feladataira előkészülnie. Ehhez kell tehát szabnia mindenkinek a maga mai munkáját és pedig az egy pályán működőknek egyértelműséggel.

A nevelők között ezt az egyértelműséget az teremtheti meg, ha éppen azt tekintjük legfőbb feladatunknak, hogy ezt a felfogást a most növekvő nemzedékbe beleoltsuk és ilyen irányú ismereteket terjesszünk. Érezzük valamennyien, hogy munkánkat nem végezhetjük a régi módon, mert e korszak másfél esztendő sokféle és bizonytalan hatása mélyen átjárta az ifjúság lelkét, megváltoztatta a nemzet helyzetét, nemcsak más nemzetekkel való viszonyát, hanem belső életét is. A köznevelést nem lehet már e percben a változott

körülményekhez alkalmaznunk; ezeknek általános érvényű megállapítása nem is az egyes nevelők kötelessége. De mikor elkövetkezik az új feladatok hivatalos kitűzése, az teljesen meddő lenne, ha már most nem igyekeznénk mindnyájan felismerni a magunk kis körében: mily változást okozott ez az idő ott s ha nem dolgozánk eszerint már ma is.

Ebben találja meg minden egyes nevelő önálló feladatát; ez ad teret annak a több munkára való váagnak, amely most minden becsületes hazafit eltölt; ezzel elégíthetjük ki a nemzet jövőjéért való felelősségünk érzését. A háború hatása vidékenként nagyon különböző, tehát az új tennivalókban is van eltérés bőven az ország egyes vidékein és a társadalom különböző részeiben. Ezeket kutatva, tisztán jelentkezik azonban a közös szükséglet az: a nemzet minden ifjú tagját erős akarattal vezetnünk kell abban, hogy a máról és tegnapról lehetően világos képe alakuljon, az így felismert feladatok teljesítésében jó lélekkel akarjon részt venni s e közös munkára testben-lélekben erős legyen. Ez a vezető gondolat nem új, de jelentősége a mostani küzdelemben megnövekedett és amint egyre több öregedő családja meg gyermekifjú megy a haremezőre, annál szükségesebb a még békén tovább tanulókat korán és komolyan képzíteni a reájok oly hamar elkövetkező önálló életre! Ennek a módja: növendékeink gondolkodásának, érzelmeinek, az egészséggel való törődésnek irányítása. Ez juttatja ki őket abból a zavarból, amelyben most annyi ifjat is, öregebbet is látunk s így teremtik meg a nemzetben a lelki alapot arra, hogy ebből a zivatarból a megerősödés reménységével és eltökélésével kerüljön ki.

Csak úgy irányíthatjuk a gyermekek és ifjak gondolkodását és érzelmeit, ha ezeket alaposan ismerjük. Ezért parancsoló szükséglet most az a szintén régi követelmény, hogy növendékeinkkel együtt éljünk: elégítsük ki érdeklődésüket, töprengjünk velük együtt az eseményeken, vegyünk részt személyes vagy családi örömeikben és oly bőven levő szomorúságukban, minél több közvetlen, alkalmi beszélgetés közben engedjük őket bepillantani a magunk lelkebe, ne titkoljuk el előttük a bennünk is fel-feltörő keserűséget és nyugtalanságot s így vezessük őket az együttérzés és együttgondolkodás mindennél erősebb kötelékével ugyanarra az eredményre, amelyet a mi higgadtabb, érettebb szemlélődésünk magunkban létre hoz. Így ébred bennök is történeti érzék; apróbb-nagyobb eseményeken eszméltetve őket, így vezetjük rá a gyermeket is életkorához mérten az események távolabbi okaira; így fonjuk erőse az iskola és anövendék között annyiszor el-elszakadó összekötő szálakat. S ezen a módon fejlesztjük ki bennök a helyes szempontokat a hősiesség és az egyszerű polgári kötelesség már-már veszedelmessé váló megítélésére; meggátolhatjuk, hogy csak a katonáskodást lássák az élet méltó feladatának s kiesínyeljék a csendes polgári munkát; megerősítjük nemzeti érzésüket, de nem engedjük, hogy az ellenséget vakon gyűlöljék; éberren ügyelünk, hogy kifejlődjék bennök a békeszeretet, de nem a pipogyaság, a hosszútűrés, de nem a gyávaság, a haragra való készség, de nem a veszekedés

hajlama és a keménység, de nem a kegyetlenség. Eközben elégszer nyílik alkalom arra is, hogy felmutassuk a különbséget az edzett, testét gyakorló és gondozó, meg az elkényeztetett, gyenge testű ember munkabírása között s hogy megérttessük a mértékletesség és tisztaság értékét. Mindez a hadsereggel kapcsolatban nagyon érdekli az ifjúságot és így elősegítjük az egészség ügyének okosabb megítélését.

Az ifjúság lelkét azonban nemcsak mi irányítjuk, hanem sokkal erősebben a felelőtlen nevelők. És nem is csak az ifjúságnak van szüksége vezetésre, hanem sokszor még inkább a felnőtteknek. Ezért nagyon fontos ma, hogy az ifjakkal ne csak a tanítás óráiban törődjünk, hanem a kisebb-nagyobb szünidőkben is magunk köré gyűjtsük őket és ilyen alkalommal, meg időnként a tanév folyamán, lássuk szívesen a szülőket is. Ahol ezt az eljárást az országban már eddig is követték, látták, hogy a nép mindenik rétege mennyire szomjuhozza a mai kérdésekről való felvilágosítást. Nem nagyszabású előadások, hanem egyszerű beszélgetések útján lassanként magunkhoz vonhatjuk a felnőtteket is és egy ember a maga körében, az egész tanítóság pedig a nemzetben irányítója lehet a közgondolkodásnak, elejét veheti minden kishutáságnak és elbizakodásnak, eldurvulásnak és megborzásnak, új erőre keltheti az itthonlevők kötelességének néhol már halványodó érzelmét s mindezzel megtartója és fokozója lehet a nemzet benső erejének.

Aki csak most kezd ilyen munkához, több nehézségre talál, mint aki a háború eleje óta végzi. De éppen ezek tapasztalása mutatja, hogy ez a munka mindenütt szükséges. Sikere akkor lesz teljes, ha szavunkat meghallják az eddig erre nem gondolók is, ha nemcsak az általánosan művelő iskolák, hanem igazán mindenféle iskola tanítósága egyértelműen neveli bele fiainkba és leányainkba a nemzetül élni akarást és igyekszik megadni ennek az érvényesítésére is mindenkinek a személyes erőt.

Bizonyos, hogy erre a munkára annál kevésbbé érezzük magunkat erősnek, minél többet szenvedünk magunk. De hiszen éppen magunkon kell kezdenünk. Ez az önlegyőzés olyan példát ad, mint a hőse a harcmezőn. A tanítóság lelki erejéből nő ki a nemzeté!

A Magyar Paedagógiai Társaság.

VEGYESEK.

Endrődi Salacz Gyula érdemeit lapunk mult számában méltattuk.

Endrődi Salacz Gyula.

Akkor — a nehézkes postai közlekedés miatt — késve kaptuk meg képét s ezért azt csak most közölhetjük.

Borbély Sándor, a snk. váci kir. orsz. intézetének igazgatója, a folyó tanév elején tölté be pályánkon való működésének 25. évét. Váci kartársaink ez alkalomból egy — a nevére tett — karácsonyi alapítvánnyal lepték őt meg. A jubileumra legközelebb visszatérünk. — Dr. Herrmann Antal egyetemi m. tanár paedagógiumi igazgató 20 K-t küldött a M. S. O. szerkesztőségébe, a Borbély alapítvány javára. A gyűjtésre természetesen készséggel vállalkozunk.

A Gácsér-féle füzetekről tudják a kedves kollegák, hogy az elnökség azért készíttetett belőlük külön lenyomatot, hogy megtiszteljük vele az egykori érdemes alelnök emlékét s hozzá méltóan gyarapítsuk azt a megindított alapítványt, melyet az ő nevére, de a siketnémák javára kezdeményeztünk a debreceni intézetnél. Kielégítő módon gyűlnek a filérek. Kérjük azokat az intézeteket, melyek még nem tettek eleget a kartársi kegyeletnek, küldjék el az odajuttatott füzetek csekély árát, hogy beszámolhassunk vele a debreceni intézetnek és a nyilvánosságnak.

Borbély Sándor előadásai. Borbély Sándor igazgató a békeidőben előadója volt a váci munkásgimnáziumnak is. A háború idején ez intézmény szünetel ugyan, de általános közhasznú, ismeretterjesztő előadásokat most is tart az érdeklődőknek vasárnaponként. Így mult év dec. 5.-én és 12.-én Borbély Sándor igazgató tartott ez intézmény keretében előadást. Tárnya volt: Erdély és a székelység. Tartalma: földrajzi, néprajzi ismeretek nyújtása történelmi vonatkozásokkal. Említést érdemel ezek között a szombatosok vallásfelekezete is. A nagy érdeklődésnek az volt azután a következménye, hogy az előadó a szombatosokról nagyobb szabású tanulmányt tett és a váci ág. h. ev. egyház körében tartott m. év dec. 19.-én előadást. Az előadót mind a három alkalommal nagy érdeklődés kísérte.

Kitüntetések. Ferenc Salvator főherceg a háború alatt a katonai egészségügy körül szerzett kiváló érdemeik elismerésül a Vörös Kereszt hadiékítményes ezüst díszérmét díjmentesen adományozta: Juhász Zol-

tán és Miskey Károly tanárnak (Jolsva), Adamesik István kartársunk és dr. Sebe Béla sn.-intézeti orvos feleségének (Körmöcbánya).

Mlinkó I. kartársunkat, az egri sn. int. igazgatóját, Heves vm. főispánja kinevezte a polgári fiú- és leányiskolák gondnokságába. Az elemi és iparostanonc-iskola gondnokságába melyeknek már tagja volt, újabban ismét kineveztetett.

Áthelyezés, kinevezések. A vkm. *Scholtz* Lajos jolsvai sn.-intézeti igazgatót — saját kérésére — áthelyezte tanári szolgálatra Körmöcbányára. Utódjává kineveztetett *Emmer* István debreceni kartársunk (okt. 27. 121.580). — *Haberstroh* József kartársunk rangsoron kívüli kinevezéssel a vakok bpesti kir. orsz. intézetéhez rendeltetett (nov. 20. 131.891).

A VKM. *Lőrinczy* Jenő ungvármegyei alispánnak és *Bekény* Andor ungvári főerdőtanácsosnak a siketnémák ungvári intézetének támogatása körül szerzett érdemeikért őszinte köszönetét nyilvánította.

A M. S. O.-nak ez a füzete 1916. február hó 1.-én jelent meg. A következő szám márc. elején várható.

A szaktanács dec. 1.-én tartott gyűlésének tárgyai: 1. Bejelentések. 2. Részletes tananyag-kimutatások kérdése. 3. A megsiketült katonák tanítására benyújtott tervezet. 4. Debrecen sz. kir. város a sn. int. államosítását kéri. 5. Egy fiataalkorúnak javító nevelését kéri. 6. Egy áthelyezési kérvény. 7. A budapesti áll. kiségitő-iskola továbbképzői szabályzatának módosítása. 8. A felsőmagyarországi vakokat gy. orsz. egyet segélykérelme. 9. A snk. szegedi intézetének órarendje. 10. A snk. aradi int. körzetbeosztásra vonatkozó jelentése. 11. A borosjenői intézet órarendje. 12. A snk. soproni intézetének órarendje.

Angliában besorozzák a siketnémákat. Mint a Kölnische Zeitung értesül, az angolországi siketnémák támogatására alakult országos egyesület közvetítésével besoroztak mintegy ezer, egyébként erős és egészséges siketnémát, akiket most tanítanak ki a fegyverforgatásra és különösen sáncmunkálatokra. Katonatisztekkel együtt siketnéma tanárok képezik őket jelbeszéd és mutogatás útján. A siketnéma katonákat a londoni önkéntes zászlóaljukba fogják beosztani.

Zuboly könyve. A Budapesti Ujságírók Egyesülete a kárpáti harcokban hősi halált halt tagjának, dr. Bányai Elemérnek, a Zuboly néven ismert országos híró írónak és ujságírónak válogatott munkáit díszes kötetbe összegyűjtve, sajtó alá rendezte. Az értékes és érdekes munka, amelyet dr. Mikes Lajos szerkesztett, két részből áll. Az első rész egy sor jeles magyar író megemlékezését foglalja össze Zubolyról, a második rész Zuboly munkáinak színét-javát tartalmazza. Az illusztrált díszes kötet bolti ára 10 korona lesz. — Figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy néhány hétig megrendelhető még a könyv előre is, megjelenése előtt 5 koronáért a Budapesti Ujságírók Egyesülete Zuboly-alapja címén (Budapest, VI., Nagymező-utca 36.). A könyv tiszta jövedelme a Zuboly-alap megeremtésére szolgál, ujságírók árváinak támogatására.

Beküldött könyv. *Mesélj még, anyuskám . . .* Mesék 3—8 éves gyermekek számára. Szülőknek írta Stelly Gizella. Második kiadás. Budapest, 1915. Ranschburg Gusztáv könyvkereskedése IV., Ferenciek-tere 2. sz. Ára 1 K.

Érdekes esetet ír Markovics Á. debreceni ig. „Dec. 9.-én az itteni gyermekmenhely egy siketnémának látszó 10—11 éves fiút szállított be intézetünkbe. Négy napi vele való foglalkozás után megállapítottam, hogy a gyerek kezdetlegesen ír, el is olvassa, de beszélni nem tud, nem képes. Erős a gyanúm, hogy a gyereket erősen megkínózták s az ennek folytán támadt lelki rázkódtatás következtében veszítette el beszélőképességét. Most kiletét igyekszem felderíteni.“

A Magyar Gyógypedagógia — mely egy évig szünetelt — VII. évfolyam jelzéssel Fürj Pál kartársunk szerkesztésében 1916. jan. közepén újra megindult.

Megsiketült katonák oktatása Ausztriában. A wien-i cs. és kir. sn. int. igazgatósága a harcteren megsiketültek oktatása tárgyában a cs. és kir. hadügyminiszteriumhoz fordult, mely köszönettel fogadta az intézet ajánlkozását, az ily célú tanfolyamok rendezését azonban elhalasztotta, mert az egészségügyi tanács oly véleményt mondott, hogy ez a fogyatékoság sok esetben, az általános állapot javultával önmagától szintén megszűnt. A tanfolyamok általános rendezése csak a bebizonyítottan állandóan megsiketültek részére, később indokolt. (A németek más véleményen vannak. Ők már jó ideje rendszeresen tanítják a siket stb. katonákat. A szerk.) Figyelemreméltó e szociális szempontból nagyfontosságú és így elsőrendű államérdeklő kérdés megoldása Csehországban. Dr. Vymola egyetemi tanár, fülspecialista kezdeményezésére Kindemann J. siketnéma-int. tanár, tart. főhadnagy vezetése alatt már hónapok óta működik egy tanfolyam a szájról-olvasás elsajátítására. Kindemann kartárs oly szép eredményeket ért el a megsiketült katonák tanítása terén, hogy a prágai cs. és kir. katonai parancsnokság az ott tapasztaltak alapján, a Csehország területén fekvő kórházakban ápoltt összes megsiketülteknek a prágai helyőrségi kórházba való helyezését rendelte el a szájról-olvasási tanfolyamon való részvétel céljából.

(—n —f.)

A Magyar Nyelvőr a gyógypedagógiáról. (1915. 9—10. sz. Nyelv-művelés rovat, 441. l.) „*Gyógypedagógia*. Ezt a rúthangzású összetételt kikezdi a szaknak egyik legjelesebb képviselője, Vértes József, mikor ezt írja a Néptanítók Lapjában (1915. 38. sz.): „A gyógyító pedagógia kifejezést a magyartalan gyogy paedagogia helyett használok. Ma talán még szokatlan; de épúgy, mint évtizedekkel ezelőtt, a miniszterium a hivatalosan használt tanoda, képezde stb. helytelen képzésű szavak helyett a köznyelvtől, nevezetesen a nyelvészpedagógusoktól elfogadta e műszóknak megfelelő magyaros kifejezéseket (-iskola, -képző), reményünk lehet, hogy a gyogy paedagogia helyét is átveszi a gyógyító pedagógia. (A Magyar Paedagogia, a Budapesti Hirlap, Az Ujság ez új műszót használják.)“

„**Humor a hittanórán**“ c. alatt közli a „Katholikus Nevelés“ 1915. évi 7. számában dr. K. J.-nek idevágó adatait stb. Befelező része ez:

„*Siketnémák*. Az egyik a Szent Péter kifejezést Szent Méternek olvasta le, Szent Jánost *nagyságosnak*, egy másik pedig ebben a mondatban: „Ádám a paradicsomban először egyedül volt“ egyedül szó helyett *hegedült* értett. Egy VI. osztályos azt kérdezte, hány éves most Jézus, egy VII. osztálybeli pedig arra volt kíváncsi, hogy hány éves volt az ördög, mikor Évát bűnre csábította.“